

Handwritten text on aged paper, possibly a list or index. The text is written in a cursive script and is oriented vertically. The words are difficult to decipher due to the cursive style and the age of the document. The text appears to be a list of names or titles, possibly related to a collection or a library. The words are written in dark ink on a light-colored, textured paper. There are some stains and discolorations on the paper, particularly near the top and bottom edges. A small, faint circular stamp is visible on the right side of the page.

2966

82-7

1
hia
s.S.I.

LOGICES FVNDAMENTVM,
SEV
PRODIDAGMATA
DE DIALECTICIS VOCVM
AFFECTIONIBVS ET PRO-
PRIETATIBVS,

IVXTA laudatissimum celeberrimę Louanięsis Academiae
more ab AVGVSTINO HVNAEO ante annos XII
in gratiam suorum discipulorum conscripta, & postea ad
communę omnium, non modò philosophiæ, sed etiam
cuiusvis alterius disciplinæ studiosorū vtilitatem vsu-
que, adhibita diligenti recognitione, accommodata.

Quę verò accesserint, inuersa pagina indicabit.

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini.
AN: M. D. L X VI.
CVM PRIVILEGIO.

ACCESSERVNT QVOQVE

ALIQVOT vocis significantis, vſitate apud Dialecticos, diuifiones.

PRÆTEREA

EROTEMATA de diſputatione dialecticè rectèque inſtituenda, cum diſputandi modo ac formula.

REVERENDO IN
CHRISTO PATRI DN. RV-
MOLDO HVNAEO, MONASTERII
BONEFFIENSIS ABBATI DIGNISSI-
mo, patruo vnicè obſervando, Auguſtinus
Hunæus Machlinianus S. P. D.

ETSI MIHI NVNQVAM FVIT
dubium, patruè in primis obſervan-
de, quin totus religioſorum Boneffien-
ſium cœtus, pro tuis ſummis in ipſum
meritis, & pro ſpectata illa tua pie-
tate ac eruditione, qua tot annos ceteris hæcenus
præluxiſti, ſuis te ſuffragiis Abbatem crearet; tamen
ſingularè & incredibilem cepi lætitiã, cum mihi
nuntiatum eſt id iam perfectum eſſe (quod fore multo
antè præſerãm) aſſentiente vltro atq; approbante
Caſ. Maieſtate, qua neminem, niſi vita & doctrina
probatiffimum, honoribus huiusmodi ornare conſuevit.
Credo ego hunc tibi quaſi gradum quendam atq; adi-
rum (quod & maioribus tuis antè contigit) ad altiora
fore. Quid enim prohibet quo minus ex pari virtute
parem quoque expectemus euentum?

Ex tuis maioribus alius Abbatem agit diui Trudo-
nis: alius, cui tu ſuccedis, monaſterii Villarienſis abba-
tiam, ſibi ne cogitanti quidem vltro (ut intelleximus)
oblatam recuſare non potuit, Caſare, ut ſuſciperet, im-
perante. Tantos ſemper viros & religione & doctrina

insignes, cœnobium Bonessense habuit, hodieq; habet. Nouum hunc honorem, patrie unice obseruande tibi ex animo gratulor, et ut ad Dei Opt. Max. laudem gregisq; tibi commissi salutem vertatur, exopto. Atque utinam hesternum illum diem mihi optatissimum, quo Abbas designatus es, presens videre potuissem, cum fratre tuo iuniore eodem que patruo meo, D. Gulielmo Huneo, celeberrime optimèq; compositæ & constitutæ Machlinianæ ciuitatis Senatore dignissimo, qui ad te profecturus, me sibi itineris comitem, flagitabat.

Utinam tunc, pro beneficiis illis amplissimis, quibus (à morte fratris tui natu maximi, patris mei Ioannis Hunæi, viri claræ memoriæ ac præstantis eximiiq; suo tempore ciuis Machliniani) me semper omni cum humanitate ac favore prosecutus es, opera aliqua meum erga te studium licuisset declarare.

Quam quidem potestatem cum mihi tertiana febris, que totum hoc trimestre, me affligere non cessat, eripuerit: ratus sum non fore ingratum, si vel chartaceo munusculo quopiam, meam in te (cui uni post Deum mea studia accepta fero omnia) obseruantiam quam primum omnibus testatam redderem.

Verum nihil R. T. P. dignum (quod vehementer doleo) per febres licuit tractare.

Ad manum erant que tibi offerimus Logices PRO-
DIDAGMATA de Dialecticis vocum affectionibus & proprietatibus, post Louaniensem editionem Romæ superiori anno apud Valerium Doricum & Aloysium fratres Brixienfes excusa: sed ita interim succisuis horis ad limam renocata, & castigata, commostrato ubique diligentius præceptionum usu: ut videri queant prorsus noua.

Hoc opusculum pueris duntaxat, & artis Dialecticæ

Etica tyronibus scriptum, licet sit indignum quod sub tuo nomine diuulgetur; tantisper tamen, quæso obseruantia qua R. T. P. colo, fidem faciat, dum philosophicis (quorum professioni iam valediximus) relictis, in Theologico studio, quod iam toto pectore meditamur, tantos auspice Christo fecerimus progressus, ut in ea disciplina aliquod argumentum tuo nomine dignius tractare liceat. Bene vale, Mecænas optime. Pridie Idus Nouemb. Anno salutis humanæ 1554. ex Castrensi Gymnasio, Louanij.

ANTONIVS MEYERVS BALLIO-
LANVS DELAVDIBVS ET SCOPO AV-
CTORIS AD LECTOREM.

DISPLICET ars nulli Dialectica: quippe fatendum est,

Ingenio humano dignius esse nihil.

Sed que ducit eò salebris incommoda multis,

Semita prima, rudes terret agitq; retro:

Rezum ac verborum tot monstra in limine, paucos

Ferre pedem Logices in penetrabile sinunt.

Artibus in reliquis seclī manifestæ a prioris

Somnia, vindicibus non caruere suis.

Cur hic cessatum magis est? Logicamne professus,

Negligere hoc ipsum, quod profiteri potes?

Ergo opus ingenio fuit, & simul ore Latino,

Rebus inornatis vnde medela foret.

Sed nec iudicium, nec debuit usus abesse,

Ardens que indocti pectus amore gregis.

6
Atqui præstiterine hac cuncta disertus Hunaus,
Non dubium est ulli: res facit ipsa fidem.
Nulla sôphist arum portenta in limine primo,
Verborum nulla hic tristia monstra, vides.
Sermo adeo est purus, Romanus ut ipse requirat
Hic nihil, & natum credat in vrbe sua.
Certè Romana liber est incude renatus:
Tam Latio placuit Machliniana phrasis.
Quid fuerit post hac opus hunc dictare quot annis?
Desessas cogat scribere nemo scholas.
En tibi vestibulum Logices penetralibus aptum,
Quod minimo quiuis are parare queat.
Purgare Augia stabulum, prodesse iuuenta,
Hic scopus auctoris, propositum que fuit:
Editione cupit qui tedia tollere longa
Dictandi, & studiis tempora plura dari.

SCOPVS

7
SCOPVS ET VTI-
LITAS PRODIDA-
GMATVM LOGICES.

5
ETERI atq; laudabili scholarum phi-
10 **V**losophicarum consuetudine receptum
est, vt qui Aristotelis Logicam publicè
sunt enarraturi, priusquam suos discipu-
los ad huius artis penetralia admittât, eos antè vti-
lissima quadam doctrina de simplicium verborum
varia acceptione & multiplici vfu, instruant atque
præmuniant. Quapropter huius generis præcep-
15 tionem nos *Προδιδασκαλία* appellauimus, quæ huc
potissimum spectant, vt multiplex vocabulorum
acceptio, quæ passim in disputationibus & do-
ctorum hominum monumentis obuia est, facile
dignosci & diiudicari queat. Etenim quemadmo-
20 dum idem homo sola vultus atque gestus mutatio-
ne varias animi sui affectiones prodit atque pate-
facit: ita quoque vnum idemque vocabulum, sola
significandi ratione mutata, nunc hanc rem, nunc
aliam à priori longissimè distitam nobis designat.
25 Idem enim vocabulum aliàs denotat communem
speciem, aliàs indiuidua: aliàs latè patet, aliàs an-
gustius accipitur: vt cum dico, Homo est species;
hic (homo) denotat non Petrum aut Ioannem, sed
speciem, hoc est, *ἑστὴν*, seu rationem atque notio-
30 nem quandam omnibus indiuiduis humanæ natu-
ræ communem. Si verò dicam, Aliquis homo est
species; falsum dixero: quia propter signi particula-
ris adiectionem, indiuiduum intelligi necesse est:
quem-

§ quemadmodum etiam cum dicitur: Homo currit, intelligimus indiuiduum aliquod: nam actiones non ad species, sed ad indiuidua referri debent.

Hæc animaduersio non in Philosophia modo, verum etiam in quavis disciplina prorsus est necessaria, ad verum à falso prudenter discernendum. Quocirca quicumque hæc ignorat, aut non aduertit, is haud dubiè et in veritate indaganda, & in detegenda falsitate (qui duo proprij sunt Dialecticæ fines) turpiter hallucinetur oportet. Quare monendi sunt 10 Iuniores, vt ad hanc Dialecticæ partem discendam omni conatu atque diligentia incumbant, alioqui præstantissimis superiorum disciplinarum fructibus, maxima ex parte frustrandi.

Nec minùs ista attentio necessaria est, videre 15 quando latius vageretur vocabulum, quando sit angustius accipiendum: vt apud A. Gellium peruetustæ legis Atinæ verba hæc sunt, Quod surreptum erit, eius rei æterna auctoritas esto: vbi quis aliud quàm de futuro tempore legem loqui suspicetur, 20 cum dicit, Quod surreptum erit? Attamen ad præteritum referenda verba esse, P. Nigidij & Q. Scæuolæ sententiam fuisse refert Gellius: nec ratione caret, quæ postea declarabitur, cum de eiusmodi difficultatibus enucleandis præcepta trademus. 25

Hic autem, Omne animal fuit in arca Noë, vniuersalis affirmatio non tam latè patet quàm solet alioqui patere: sed stricta est ad species, siue ad certa earum indiuidua, vt hic sit sensus, Omne animal fuit in arca Noë, hoc est, cuiusque speciei 30 animalis quædam indiuidua fuerunt in arca Noë.

E quibus faciliè omnes intelligunt, quàm sit, non dico vtile, sed necessarium, cognitos habere varios signi-

significandi modos, quibus fit vt eadè vocabula ad res maximè diuersas significandas adhibeantur, dum nunc commune quiddam, seu rei naturam in genere, nunc rem singularem (vt modò dictum est) denotant: alias *τεχνικὸς* pro se aut simili accipiuntur. Rursus aliquando latius patent, aliquando in angustius contrahuntur. Has vocum affectiones atque significandi varietates in præsentia tractare & explicare nobis est propositum, in qua explicatione vt maximam rerum, ita non minimam verborum duemus rationem, ne res cognitu dignissimæ, verborum sordibus inquinatæ, ab adolescentibus excelsè & generoso animo præditis, magno ipsorum detrimento, respuantur. Etenim tanta est huius Dialecticæ 15 partis vtilitas, vt non dubitem asserere illos qui vel mediocrè in ea cognoscenda posuerunt operam, plurimas quæstiones, alioquin maximis difficultatibus implicatas, nullo negotio esse dissoluturos, quod in maximis grauissimisque professionibus viri doctissimi (vt ipsimet nobis gratias pro edito libello 20 agentes retulerunt) quotidie experiuntur.

QVI SINT HVIVS DIALECTICÆ PARTIS INVENTORES.

25 HÆc Dialecticæ pars sagaci maiorum industria inuenta est, ac solenni more in academijs ad Aristotelem accessuris, per manus tradita: non quod ignorarent prudentes illi viri ingeniosos & grammatica feliciter institutos adolescentes suo 30 Marte hæc vtunque assequi posse, sed quod longo vsu edocti, didicissent, nunquam adeo ingeniosos & in grammaticorum palestra ita exercitatos dari, quin in his sapius hæreant: ac proinde harum præ-

ceptionum adminiculis, infirmam adhuc & vacillan-
lantem illorum cognitionem sustentandam & paulatim
corroborandam, iudicauerunt. videbāt enim plurima
quę apud grauissimos auctores traduntur, & maxime
apud Aristotelem, vt sunt opposita, syllogismi, elenchi,
& alia permulta, sine huius scientię adminiculo
perfecte intelligi atque comprehendere non posse; ac vt
semel dicam, animaduertebat nihil de questione vlla
recte statuere eum posse, qui vocabulorum affectiones,
vim, & propriam energiam ignoraret. Quemadmodum
enim in computando a peritis falluntur ij, qui numerandi
artis sunt ignari, & numerorū notulas, aut calculos
quocunque loco positos idem valere putant: similiter
& asserit Aristoteles, eos qui in oratione, vocabulorum
vim ignorant, & cum ipsi disputant, & cum alios
disputantes audiunt, facile circumueniri.

Porro cum in ijs rebus explicandis versarentur
maiores nostri, in quibus neminem Latinorū, qui
inter classicos recēseretur, sequi liceret, multa rebus
nouis noua vocabula excogitare necesse habuerūt;
vt delicatioris palati lectores, merito æquis & patientibus
auribus ferre debeant inusitata aliquādo & inaudita
huius disciplinę verba. Neque enim id in hac arte duntaxat
vsu venit. Nam sunt (vt Romanę eloquentię princeps
Cicero testatur) sua cuique disciplinę propria quędam
& peculiaria vocabula, quibus sæpenumero non minus
cognitu necessarię res subiiciuntur, quàm alijs quę in
communi hominum vsu atque sermone peruagantur.
Quod si forsitan istud ab illis impetrari nequeat,
hoc saltem impetretur, vt ipsi ex suo penu commodiore
deprohant vocabula, quibus sine rerum detrimento
orationi

rioni suus nitor, omni asperitate atque nouitate
sublata conseruari possit, libenter eis vtetur, & magno
nos ab illis affectos esse beneficio ingenuę fateremur.
At surdis, vt equidem arbitror, ista occiditur
cantilena; quapropter illis omisis rem aggredimur,
istud tamen prius commententes, vocabulum Termini,
quod hęc nulla necessitate coacti, initio definire
& diuidere solent, vt barbarum in ea significatione
a doctis explodi: qui nunc verbum, nunc nomen,
nunc vocabulum, nunc vocem, interdumque dictionem
pro eo dicere malunt. quod & nos eruditores imitati
in his Prodidagmatis eiusque appendice facturi sumus.

Quod sit inter grammaticas & dialecticas proprietates discrimen.

Quemadmodum nomini Qualitatem, Comparisonem,
Declinationem & similia accidere tradit Donatus:
ita Dialecticus monet, vocibus accidere
Acceptiōem Technicam, Simplicem & Personalem:
item Ampliationem, Restrictionem, denique
Appellationem & Expositionem. Quarum affectionum
nonnulla nomina fatemur quidem parum esse
Latina; quia tamē sunt in scholis trita, & rem
ipsam satis commodē declarant, retinenda
putauimus, ne vllas huic arti, quam illustrare
conamur, citra necessitatem offunderemus
tenebras: nam & in Dialectica & omni alia
disciplina in primis obseruandum est, vt si
vtrunque haberi non possit, doctrinę potius
perspicuitati atque veritati, quàm inani
verborum quantumuis elegantium nitori
seruiatur. Accidit enim sæpe illud: Ornari
res ipsa negat, contenta doceri. Neque tamen
propterea passim cum vulgo sophistarum,
citra omnē necessi-

cessitatem à sermonis Latini puritate recedendum arbitramur, sed ad rem veniamus.

Hoc inter dialectica & grammatica vocum accidentia interest, quòd horum cognitio ad sermonis puritatem tuendam pertineat, illorum verò notitia ad veritatem orationis, & argumentationis firmitatem perspicendam, atque conseruandam sit necessaria. Quemadmodum igitur Grammaticus dū purè & emendatè loquendi normam tradere studet, minutias illas, Quot sunt genera nominū, quot declinationes, quot casus, & similes vocum affectiones, sine quarum cognitione sermonis puritas nec intelligi quæ sit, nec intellecta conseruari posset, primū tractat: Ita & Dialecticus has vocum affectiones initio præmittere consuevit, quibus mutatis, etiam veritas in oratione aut falsitas mutatur, & in argumentationibus variatur cōsequutio. Nec magis Dialecticus sine acceptione Technica, Simplici, aut Personali: sine Restrictione, Ampliatione, ceterisque id genus verborum affectionibus iudicare poterit de pronuntiatorum veritate atque falsitate, aut adulterinam argumentationem à legitima distinguere atque separare, quàm Grammaticus sine notitia generis, declinationis, casus, coniugationis et similibus, de sermonis probata et emendata constructione. Vnde sicut ineptus sermo est, mulier malus: ita hæc argumentatio est vitiosa, Homo est species, ergo vel Ioannes est species, vel Petrus, & ita de aliis. Ratio in pròptu est, & latius postea suo loco explicabitur: quia ex voce quæ pro *est* seu specie accipitur, nō licet inferre eius indiuidua, quod dicere solent, non licet argumentari ab acceptione technica aut simplici ad personalem: sicut

cut nec contra à personali ad technicam aut simplicem.

Vt igitur istas, de quibus modò diximus, vocum dialecticas proprietates ordine pertractemus, primū quid sit vocis acceptio exponemus, deinde reliqua suo quæque loco explicabimus.

Est igitur vocis acceptio, in presenti tractatu nihil aliud nisi vocabuli cuiuspiam ad aliquid denotandum, vnde enuntiationis veritas, aut falsitas æstimanda est, vsurpatio. Cū enim res ipsas (vt habet Aristoteles in Elenchis) vna ferre nobiscum ad disputationes non liceat, (non enim quo modo ex digestis simul floribus frondibusque sertum textitur; sic propositionem aut syllogismum ex rebus ipsis de quibus disputatio est connectere licet) necesse est rerum de quibus differitur nomina, earum supplere vicem.

Ex iis autem rebus æstimatur veritas aut falsitas orationis, de quibus per pronomen demonstratis, extrema enuntiationis alicuius propositæ verè affirmari possunt interueniente copula verbali, quæ in enuntiatione illa ponitur. vt in hac enuntiatione, Omnis homo est mortalis, vox (homo) licet sua significatione aliquo modo comprehendat nō modò homines viuos, verum etiā mortuos & pictos: tamen in recitata iam oratione accipitur duntaxat pro viuis, nam de his solis interueniente copula suæ enuntiationis verè affirmatur; de aliis verò significatis, minimè: nā quolibet homine viuo demonstrato, verū est, si dicatur, hoc est homo: falsum autē, si demonstrato picto aut mortuo homine, idē dicatur. Vnde perspicuū est, magnum esse discrimē inter vocis significationē et eius acceptionē, licet enim mul-

ta & varia sapennumero vox significet, non tamen pro iis omnibus semper accipitur, sed pro iis tantum accipi putanda est, de quibus interueniente copula verbali suae enuntiationis verè dicitur: ex quibus solis orationis veritas & falsitas est metienda. 5

Ceterum hoc peculiare est in acceptione, quam vocamus Technicam, explicanda, pronomen demonstratiuum non ad rem aliquam significatam referendum esse, sed duntaxat ad vocem, pro qua fit acceptio. Verbi gratia: In hac enuntiatione, homo est nomen: subiectum (homo) accipitur pro voce, de qua demonstrata, verè dicitur, hoc est homo, hoc sensu, hæc vox est vox homo. In aliis acceptionum generibus per demonstrationem explicandis, semper pronomen demonstratiuum ad rem significatam est referendum, vt ex commemorato superius exemplo manifestum est. 15

ACC2:

ACCEPTIONIONIS

DIVISIO.

Tria sunt genera Acceptionum } Technicum
Simplex
Personale.

SEI P S I S: quâdo ea quæ vocibus propria sunt, neque in res ipsas cadunt; tractamus: vt cum in institutionibus Grammaticis dicimus, Amo est verbum, & similia. Item cum Dialectici dicunt, Homo albus, est oratio imperfecta, & sic de ceteris. quam acceptionem Technicam appellamus.

Accipiuntur enim voces in oratione vel

RE BVS significatis: quando videlicet rerum naturas, accidentia aut proprietates explicamus, vt ferè fit in Mathematicis disciplinis, in Physicis, Metaphysicis & Ethicis, in Medicina, vtroque Iure, & Theologia.

Res autem significantur bisariam.

PRIMO, vt cum Dialectici dicunt, Animal est genus, loquentes de natura cõmuni ac generali animalis. Et hanc acceptionem vocamus Simplex.

SECUNDO, vt in hac oratione, Nulli segnes pusillanimes que vnquã sunt palmam consecuti: quæ Platonis sententia de singulis hominibus pigris & pusilli animi intelligitur. quam quidem acceptionem Personalem nominamus.

QVIS

QUIS SIT EORVM QVÆ IAM DICTA
SVNT, V.S.V.S.

QVAM nunc indicauimus diuersam vocum
acceptionem, ea tantum ad verum falsum-
que prudenter diiudicandum pondus habet, vt re-
merarius iure dicendus mihi videatur, quisquis in
villo disciplinarum genere, non in Dialectica so-
lum, hac distinctione prorsus ignorata, se arbitretur
aut de vlla quaestione paulo difficiliore, aut de
eruditorum hominum accuratioribus scriptis posse
iudicare. Qui verò hanc vocis acceptionum diuer-
sitate probe cognitam habuerit, is ex immensa re-
rum per vnum idemque vocabulum significatarum
turba (nulla enim vox est quin plurima & maxime
diuersa significet, varieque vsurpetur) statim pro-
posita qualibet oratione videbit pro quibus rebus
singula eius verba accipi debeant, & ex quibus il-
lorum significatis, veritas aut falsitas sit æstimanda.

DE TECHNICA ACCEPTIONE QVÆ CÆ-
TERIS EST FACILIOR ET APVD
Grammaticos etiam vsitata.

TEchnicòs accipitur vocabulum, quod pro vo-
ce vel scriptura ponitur, ad quam significandam
non est institutum, vt subiectum huius pronuntia-
ti, Fur est nomè trium literarum. Item huius, Ani-
mal est neutri generis, τεχνικòs accipitur non pro re
ad quã significandam est destinatum, qua acceptione
esset aperte falsa posterior enuntiatio, cum natura
quodlibet animal mas sit aut femina.

Sciant ergo Iuniores, vocabula ferè sumi Tech-
nicòs, quandocunque in eorum expositione rectè
ad dicitur

additur (hæc scriptura) (hæc vox) aut simile quid-
piam. Vt exempli prioris sententia est, quod ista vox
(fur) sit nomen ex tribus constans literis: posterius
exemplum significat illam ipsam vocem (animal) esse
generis neutri. neque tantum simplicia verba, sed
etiam integræ orationes capiuntur Technicòs, vt
cum dicunt Dialectici, Virtus medium tenet inter
extrema vitia: est enuntiatio categorica. Tota ista
oratio, Virtus medium tenet inter extrema vitia, ac-
cipitur Technicòs. Similiter cum dicimus, Obse-
quium amicos, veritas odium parit, scripsit Teren-
tius. Nam sensus est, Hæc verba (Obsequium ami-
cos, veritas odium parit) sunt apud Terentiũ: pati-
tur enim oratio, non minus quam vocabulum sim-
plex, acceptionem technicam; non autem simplicem
neque personalem. Adieciimus definitioni (ad quã
significandam non est institutum) ad excludenda
vocabula, quæ pro vocibus aut scripturis capiuntur,
ex propria significatione & institutione. Vnde
cum dico, Vox auditu percipitur: Scriptura in lo-
cum vocis substituitur: Harum orationum subie-
cta non technicam, sed personalem habere acceptionem,
indubitatum est. nam pro iis significatis sumuntur,
ad quæ denotanda ab initio imposita fuerunt.

Vox Technicōs accepta variè usurpatur.

S E I P S A: Cùm denotat illam ipsam vocem quæ in ipsa enuntiatione sita est. vt homo est nominatiui casus.

S I M I L I: Cùm denotat vocem similem illi quæ in ipsa enuntiatione sita est. simile, inquam, in numero & casu, sed in alia oratione positam: vt homo dicitur de Catone. Vbi (homo) pro simili voce capitur in hac enuntiatione posita: Cato est homo.

D I S S I M I L I: Cùm denotat eandem quidē vocem, quæ in oratione posita est, sed alterius numeri vel casus, vt in superiori exemplo, ablatius (Cato) accipitur Technicōs pro nominatiuo posito in ista, Cato est homo.

Nimi-
rū pro

**DE ACCEPTIONE QUAM SIMPLICEM
DIALECTICI VOCANT.**

Iuxta Dialecticorum sententiam, vox Simpliciter accipi dicitur, cùm in oratione locata denotat aliquam seu notionem generalem, cui significandæ primò & præcipuè fuerat destinata. Vt autem istud meliùs intelligatur, aduertendum est quòd licet re ipsa eadem sit res quæ dicitur Iohannes, homo, animal, corpus, substantia; tamē vnumquodq; illorum vocabulorum alio atque alio mentis conceptu rem illam eandem repræsentat: quod sic declarari potest. Nam possum adeo generatim mente comprehendere illā rem quæ est Iohānes, vt de ea solum cogitem quòd sit corpus, non etiā quòd sit viuens, aut non viuens. Item cogitare possum eadem de re quòd sit animal, non cogitās homōne sit an bestia: atq; ita deinceps in reliquis. Cùm igitur vocē aliquam intelligimus, vt non referamus mentē ad aliquid particulare, quod voce illa significetur: sed omnibus inferioribus veluti neglectis re primò significat-

ficatam seorsum veluti ideam quandam intuemur, simpliciter, seu quod idem est, sub propria ratione vocem dicimur accipere, quomodo accipiūtur subiecta istarum enuntiationum, Homo est (species. Argumentatio est subiectum logices. Hic enim non ad inferiora, vel ad ea quæ à dialecticis denominata vocantur, respiciendum est: sed in sola ac simplici re communi primò significata figenda est cogitatio.

Itaque acceptio hæc propterea simplex dicta videtur, quòd per eam vox pro re communi vt nuda & simplex est, non autem vt coniuncta est proprietatibus accidentibusq; inferiorum, in oratione ponatur: vnde vox sic accepta neque vniuersale neque particulare signū admittit, quòd hæc euocent mentem ad inferiorum eius vocis, cui adhærent, considerationem. Vt cùm dico, Homo est species, hic subiectum accipitur simpliciter pro humana natura, seu ~~idea~~ ac imagine quadam humanæ naturæ omnibus hominibus cōueniente. Si verò ita diceretur, Nullus homo est species, mutaretur vocis (homo) prior acceptio, et ex simplici, propter signum vniuersale adiectum, fieret personalis, hoc est, ista vox, homo, non amplius humanæ naturæ ideam communem omnibus hominibus designaret, sed singulos homines illam ideam participantem significaret.

Ex sensu verborum & auctorum vsu maximè est iudicandum, quæ voces & quando sumantur Simpliciter: Ita enim semper enuntiationes oportet interpretari, quemadmodum eas probatissimi quique scriptores accipere solent.

Fiicienda proinde ex scholis est barbara illa licentia abutentium vocibus pro arbitratu, easque dum placet *τεχνημας*, dum aliter visum est, Personaliter aut Simpliciter in eodem enuntiato accipientium. Dicit aliquis, ego sic intelligo. Cui respondemus, licet sic intelligas, non tamē ob id orationis ille sensus dicetur, qui omnium eruditorū comprehensio- ni & interpretationi est contrarius. Ex hac interpre- tandi licentia mille non minus indoctæ, quàm fu- tiles & odiosæ distinctiones olim emerfere. Dū pu- 10 tarent quidam indocti homines piaculum esse ali- quid asserere aut negare, nisi prius decem aut vigin- ti distinctionibus præmissis, quorum opinio vt le- uis & ridicula, ex plodenda est: nam in oratione ex- cutienda, ante omnia animaduertendū est, quid cō- 15 munis rectè loquentium vsus, quid sermonis vis atque proprietas, & loci circumstātia postulent, aut patiantur: ex quibus omnibus diligenter pondera- tis, de oblata orationis veritate aut falsitate est pronuntiaandū. Quamuis igitur acceptio simplex ex vsu 20 maximè petenda sit; tamen sequentes regulæ ad eam certius cognoscendam, atque facilius discer- nendam non parum adiuuabunt.

PRIMA REGVLA.

Quandocunque subiecto rem communē deno- 25 tanti tribuitur aliqua proprietas dialectica rebus in genere sumptis conueniens, eiusmodi subiectum simpliciter accipitur. vt natura humana est species; Animalis natura est genus. Similiter (quia plausibi- lior est vocum pro rebus, quàm pro vocibus acce- 30 ptio) vbi vtraque tolerari potest, & technica & sim- plex acceptio, simpliciter potius quàm *τεχνημας* ver- ba

ba sunt accipienda, vt in subiectis istarum enuntia- tionum accedit, homo est species, animal est genus. Argumentatio est subiectum Logica.

Secunda.

5 Quandocunq; à genere aut species aut differen- tia separantur; vocabula, que genus, species, aut dif- ferentias denotant, simpliciter accipiuntur: vt, si de- signando distinctionem ita dicatur, Animal neque est homo, neque bestia. Item, Animal neque est ra- 10 tionis particeps, neque rationis expers: quomodo nonnunquam loquitur Porphyrius; cuius verba infra subiiciemus.

Tertia.

Semper vocabulum commune sumitur Simpli- 15 citer, quoties id exigit vox adhærens: sic capitur ge- nitivus (hominis) cum dicit Porp. hominis cōmun- nis proprietates in omnibus particularibus homi- nibus easdem reperiri: cum enim adiecit (cōmunis) intelligi voluit hominē notione communi, seu ge- 20 nerali comprehensum. Item (animal) apud eundem Porph. in differentiarum explicatione cum ait, Ani- mal ipsum nihil horum esse: nā per (animal ipsum) quod nostra versio habet, intelligitur animal, qua- tenus communem designat notionem: animal autē 25 ita sumptum (vt istud obiter dicamus) propterea ni- hil horum esse à Porphyrio dicitur, quod ab vtraq; differentia seiungatur, & ea quæ particeps rationis dicitur, & ea quæ expers rationis appellari solet.

Istud quoq; de vocibus simpliciter acceptis, est 30 notandum, ridiculam esse & sophisticam eam argu- mentationem, in qua à voce simpliciter accepta, ad eius inferius aut superius proceditur, fallax enim et

explodenda est eiusmodi argumentatio, homo est species infima, igitur animal est species infima: similiter ista, Substantia est genus summum, igitur vel corpus vel angelus est genus summum. Sed de hoc vitioso argumentandi genere in topicis propius est dicendi locus, proinde nolumus hic in eo declarando immorari. Hactenus de Simplici acceptione: in qua declaranda si prolixiores a quo fuisse videamur, in rei difficultatem culpa conferatur. Nunc de personali, quanta fieri poterit breuitate, 10 dicemus.

DE ACCEPTIONE, QVAM VOCANT PERSONALEM.

Personalem ideo vocauerunt Dialectici hanc acceptionem, quod vox pro rebus singulatim enumerandis veluti personis quibusdam separatim recensendis accipiatur: ut in hoc pronuntiato, Homo plerunq; homini bellua est: 70 (homo) non pro vniuersa hominum natura ponitur, sed pro singularibus quibusdam & definitis hominibus, qui omni humanitate repudiata, sub hominis figura belluinam gerunt immanitatem.

Item cum dicitur, Nulla quercus tuta est a fulmine. hic subiectum Personalem habet acceptionem, sumiturque pro suis inferioribus seu minus com- 25 nibus singulatim enumerandis hoc modo, neque hanc quercus, neque illa a fulmine tuta est. Insuper cum dicimus, Albu potest denigrari: vox (albu) sumitur pro denominato, siue subiecto (quod vocat) inhesionis: utpote pro pariete, aut aliquo alio quod 30 ab inherente sibi albedine denominatur albu. Similiter du dicimus, Genus dicitur de specie, accipitur ista

ista vox (genus) personaliter pro denominatis, ut pro animali, pro corpore, aut simili aliquo, cui generis denominatio conuenit. Neque est quod quisquam miretur, hanc acceptionem vocari personalem, animaduertens non omnes voces, quibus hanc acceptione tributa est, significare personas: Aliqua enim denotant res, quae a personis non parum differunt. Vnde Rhetores locos personarum & reru distinguunt, & Iurisconsulti quoque actiones suas personales ab ijs 10 quae in rem dicuntur, habent diuersas. Meminisse enim oportet personae nomen metaphoricam, non propriam hoc loco habere significationem: ut videlicet denotet inferius vel denominatum vocis in quouis genere reru. Nihil igitur impedit quo minus personalem acceptionem ad omnes voces transferamus, quae pro rebus singularibus in oratione ponuntur. Potest etiam dici non esse necessarium (ut omnes Dialectici fatentur) nominis rationem cunctis accommodari, quibus ipsum nomen tribuitur. Itaque 20 mirum videri non debet, quod non omnes voces quibus conuenit personalis acceptio, verum significant personas.

Usus Acceptionis Personalis, Simplicis & Technicae.

Acceptio vocum Personalis omnium maxime 25 generalis est, & longum usitatissima: nam omne nomen in oratione positum nisi propter aliquam causam ad aliam acceptionem trahatur, personaliter accipi debet. Quid autem vocem ad technicam vel simplicem acceptionem trahere possit, ex ijs 30 quae superius diximus, manifestum est. Horum autem trium acceptionis generum tantum est discrimen, ut omnes argumentationis formulas vitient,

si mutetur. Itaq; in argumentationibus, oppositio-
 nibus, ac aliis denique omnibus, in quibus eadem
 vox sæpius repeti debet, diligenter est obseruandū;
 vt in eadem voce repetēda, idem quoque acceptio-
 nis genus retineatur. Nam voces pro diuersitate ac-
 ceptionis, nunc Simplicis, nunc Personalis, nunc
 Technicę, diuersum quoque habent significādi mo-
 dum, & maximam efficiunt in sensu mutationem,
 vt ex his quę paulo antē diximus, facillē quouis intel-
 ligere potest. Attentē igitur hęc in enuntiationibus
 oppositis, in Syllogismis, & aliis quę in Dialectica
 traduntur, sunt aduertenda: ne per harum acceptio-
 num latentem mutationem nobis imponatur.

DIVISIO ACCEPTIIONIS PERSONALIS.

Quoniam igitur acceptio Personalis latissimē
 patet, & in oratione est frequentissima,
 operæpretium fuerit accuratius eam tractare: quare
 eius diuisionem subiungemus.

ACCE-
PTIO
PERSO-
NALIS.

COMMUNIS: Cūm vox communis pro re-
 bus multis accipitur, de quibus secundū ean-
 dem significationem potest verē dici, vt hic,
 Omnis virtus est digna laude. Subiectū (vir-
 tus) accipitur communiter pro omnibus quę
 virtuti subiiciuntur.

SINGULARIS: Cūm vox indiuidua pro re
 singulari sumitur: quomodo accipiuntur subie-
 cta istarum orationum, Cicero est Romano-
 rum eloquentissimus; Aristides est methodi
 artificij que in tradendis disciplinis obseruan-
 tissimus; Hoc album est cygnus.

Aduerte, nihil hęc referre, vtrum nomē ex pro-
 pria sua significatione commune sit, aut singu-
 lare, an ex recepto loquendi more. Nam cūm dici-
 mus

mus: Philosophi sententia est, Vitæ addi quod som-
 no inerti detrahatur: nomine Philosophi, per Anto-
 nomasiam Platonem intelligentes, dictio (Philoso-
 phus) acceptionem habet singularem, quemadmo-
 dum contra, communē acceptionem subeunt sin-
 gularia, quoties non ad personam ipsam, sed ad eius
 proprietatem aliquam denotandam vsurpantur: Vt
 cūm dicimus, Principes nimium tribuunt Gnatho-
 nibus suis, hęc datiuus pluralis communiter capi-
 tur pro adulatoribus, licet Gnatho, si genuinā eius
 significationem spectes, nomen sit proprium, ac, vt
 Dialectici vocant, indiuiduum.

VSVS SUPERIORIS DIVISIONIS.

Iam recitatę personalis acceptionis diuisionē maxi-
 mam affert vtilitatem ad rectē intelligendū istud
 commune dialecticorum præceptum; signorum tā
 vniuersalium quā particularium communes tan-
 tummodo voces esse capaces: id enim ita intelligē-
 dum est, vt neque omnes voces cōmunes includan-
 tur, neque omnes singulares excludātur. Nam quā-
 do vox communis simpliciter, aut pro vno tantūm
 per Antonomasiā accipitur, nū minus quā singu-
 laris aut indiuidua, signorū respuit commercium.

Singularis verō si ad denotandam communem ali-
 quam affectionem vsurpetur, perinde vt illa quę na-
 tura communis est, signorum tam vniuersalium,
 quā particularium fert adiunctionem.

Ac de Singulari quidē acceptione hęc monuisse
 sufficiat. Ceterū de Communi plura restant di-
 cenda.

DE ACCEPTIONE PERSONALI
COMMUNI.

Communis acceptio in tres vltimus species diuiditur,

Vniuersalem Confusam, Determinatam.

Vniuersalis acceptio dicitur, qua vox communis sumitur pro suis significatis copulatiue sumptis: hoc est, pro omnibus suis inferioribus aut denominatis singulatim & per coniunctionem copulatiuam enumerandis. Sic accipitur subiectum in hac oratione, Omnis homo est mortalis. Nam sensus est, & hic est mortalis, & ille, & sic de cæteris, ita vt nullus sit exemptus.

Confusa est, qua vox communis sumitur pro suis significatis disunctim aut copulatiue sumptis: ita videlicet, vt veritas orationis ex omnibus simul significatis per disunctum aut copulatum extremum recensendis, & non ex vno aliquo singularium æstimari debeat, quomodo accipitur prædicatum huius pronuntiati, Omnis bestia est animal. Cuius sensus est, Omnis bestia est vel hoc animal vel illud vel istud, & sic de cæteris omnibus disunctim enumerandis. Non enim necesse est vnum ac idem singulare animal designari, quod sit omnis bestia.

Porro vox communis tunc semper confuse & disunctim accipitur, quando sua inferiora vel denominata speciatim denotans, vniuersalè alterius vocis acceptiorem sequitur: vt in superiori exemplo, prædicatum, animal, confuse & disunctim accipitur. At quando vox communis signum collectiuum sibi

sibi adiunctum habet, tunc confuse et copulatiue accipitur: vt cum dico, Omnia elementa sunt quatuor. Sensus enim est, ista elementa simul & copulatiue sumpta, ignis, aer, aqua, & terra, sunt quatuor. Item, Omnes artes liberales sunt septem, id est, istæ artes omnes simul sumptæ, Grammatica, Rhetorica, Dialectica, Arithmetica, Musica, Geometria, et Astronomia, sunt septem. Vnde est aduertendum, nonnullas enuntiationes, quales sunt iam dictæ, specie quidem habere vniuersalium, non tamen esse vniuersales, sed ad singularium naturam propius accedere: vt planum est per eam, quam modo dedimus, interpretationem, dum vtentes demonstrationis signo diximus, ista elementa, istæ artes. vbi manifesta declaratur collectio. Non autem rerum enumeratio singulatim facienda. Vnde & collectiue dicuntur huiusmodi enuntiationes.

Determinata acceptio est, qua vox communis capitur pro suis significatis disunctiue sumptis, ita vt ratione vnius ex omnibus possit reddi oratio vera: vt, Aliquis homo est iustus, hoc est, vel Petrus est iustus, vel Pantaleon est iustus, et sic de cæteris omnibus hominibus: ita vt ista oratio vera sit, etiamsi vnicus Pantaleon iustus reperiatur.

Diuisiõis iam declarata usus, & partium discrimen.

VNIuersalem acceptiorem ab aliis generibus separare, per facile est: Verum confusam acceptiorem à determinata distinguere, paulo est operosius: facile tamen id fiet, si quis aduertat hanc propriam esse eius vocis, quæ determinatè sumitur, rationem: vt oratio, in qua posita est, vera

vera iudicetur, respiciendo ad vnum aliquod singulare de illius significatis separatim acceptū: vt cū dico, Aliquis homo currit, veritas huius enuntiationis constabit, si vel Ioannes vel Petrus vel alius singularis homo, separatim designatus, currat. In eius verò propositionis, in qua vox confusè ponitur, veritate expendenda, non ad vnum aliquod singulare significatum eius vocis est respiciendū, sed ad omnia simul disiunctim enumerata; vt cū dicitur, Omnis homo est animal, sententia est, non quòd omnis homo sit vel hoc, vel aliud definitum animal separatim sumptum, sed quòd omnis homo sit vel hoc vel illud animal; & sic de ceteris omnibus disiunctim enumeratis, quod enumerationis genus postea latius declarabitur, cū de descensu logico dicemus. Porro necessaria est Dialectico harum acceptionis Personalis diuersitatum notitia, tū ad enuntiationum oppositionem perfectius intelligendā, tum etiam ad orationis cuiuslibet veritatem sagacius indagandam, et argumentationum firmitatē, infirmitatemq; clariùs & faciliùs perspiciendā. Harum enim variatio magnam inducit in oratione sensus mutationem: vnde commune & peruulgatum sophisticæ argumentationis vitium est, argumentari à voce, quæ in antecedente speciatim sumebatur, ad eandem in conclusione vniuersæ sumptam. Cuius vitii hæc est ratio, quòd cū ipsa conclusio in antecedente debeat contineri, in eiusmodi argumentatione contrarium eueniat: Vniuersalis enim acceptio particularem comprehendit; non autem ediuersò.

De Confusā ac Determinata vocis acceptione simi-

similiter est iudicandum: plus enim exigit Determinata, si conferatur ad idem vocabulum vniuersè sumptum, quàm Confusā.

Nam ad veritatem orationis, in qua verbum aliquod determinatè accipitur respectu vniuersalis acceptionis, necessarium est, vt vnum singulare vocis sumptæ determinatè, respondeat omnibus singularibus eius vocis quæ vniuersalem habet acceptionem. Exempli causa, Vera esse non potest ista affirmatio, Animal est omnis homo, nisi vnū idemque animal hominibus singulis respondeat: quod cum fieri non possit, consequitur eam esse falsam. Cæterum ad veritatem orationis, in qua verbum aliquod confusè capitur respectu vniuersalis acceptionis, sufficit singulis inferioribus aut denominatis vocis quæ vniuersè posita est, respondere aliquod singulare illius verbi, quod confusè capiebatur: vt, Omnis homo est animal, quia singulis inferioribus hominis respondet, vt notissimū est, vnum aliquod animalis indiuiduum; ideo eiusmodi orationem veram iudicamus.

Hinc quoque factum est, vt à Confusā acceptione ad Determinatam procedere non liceat, comparatione eiusdem vniuersalis acceptionis, tametsi contraria sequatur. Quamobrem hæc Conuersio vitiosa est, Omnis homo est animal, ergo aliquod animal est omnis homo: attamen si hinc à consequente procedas ad antecedens, legitima erit consecutio. Atque hæc dialecticæ studiosis scitu necessaria, & in scholis peruagata, faciliè ex iis quæ modò de vniuersali, Confusā et Determinata acceptione dicta sunt, intelliguntur.

SIGNORVM NATVRA.

Iam signorum ex quibus modò explicata acceptionis Personalis diuisio manat, vim & energiam, quatenus Dialectico ad examinandas enuntiationes, eam cognouisse necessarium est, excutiemus, & rei facilitate tractationis rationem moderantes, vniuersam huius loci doctrinam exigua tabella exemplis aliquot illustrata comprehendemus.

SIGNA

TAmetsi iam commemorata signorum genera, si genuinam eorū vim & naturam spectemus, nihil propriè significant, nō tamen ob id in oratione superuacanea esse putanda sunt: hanc enim præstant vtilitatem, vt vocibus cōmunibus adiecta nos commonefaciāt; quomodo res per eas voces significatas debeat comprehendere. Variis enim modis res illæ plures pro quibus vox communis accipitur, considerari possunt, vt vox (elephas) communis est ac multa complectens (Omnes enim elephantes complectitur). Verū aliud est, si multa illa (dū veritas exquiritur) copulatiuè enumeres, ita vt ex omnibus singularibus orationis æstimetur veritas. Aliud longè, si ex iisdem quidem, sed enumeratis disunctiue veritas expendatur. tunc enim ad tuendam orationis veritatem, vel vnicum singulare suffecerit. Aliud deniq; est, si pluribus disunctim aut copulatiuè seu per collectionem enumeratis, ad nullum particulare sit descendendum, sed in generali tantum enumeratione sistendum. Cū igitur voces communes ex sua significatione ad tam varios intelligendi modos ex se pateant: signa adiecta illas ad certam acceptionis speciem astringunt, & certū definitumque intelligendi modum audientis vel legentis animo præscribunt.

SIGNORVM IMPEDIMENTA.

Quæ in tabula de vi & energia signorum diximus, sunt de signis non impeditis intelligenda.

Signa bifariam impediuntur, { A se mutuo,
A negatione,
A partibus subiecti, vel prædicati.

Ast

A se mutuo impediuntur signa, quando alterum alterius vim propriam tollit, quod accidit omnibus negantibus signis præfixis in simplici enuntiatione: aliis aut affirmantibus aut negantibus signis, vt in ista oratione, Nemo est vndequa; beatus, sequens signum videlicet vndequa; per antecedens impeditur. A negatione impari numero antegrediente aut sequente impediuntur omnia signa vniuersalia, tam affirmantia quàm negatiua: vt in hac oratione, Nō omnia possumus omnes, duo signa vniuersalia à negatione antegrediente impediuntur.

Signum negans à partibus subiecti aut prædicati impeditur censetur, dū intra eas cōcluditur, vt in hac oratione, Is homo qui in nulla re delinquit, perfectus est. negans signum vires suas extendit in id tantū, quod intra subiecti fines post ipsum continetur.

In vocem extra subiectum positam, vim suā non exerere, vel hinc est manifestum, quod tota oratio non ad negantium, sed ad affirmantium enuntiationum genus pertineat, quemadmodum & ista, Obrepat non intellecta senectus.

Aduertant studiosi, vsum negationis, quāuis frequenter, nō semper tamen ijs quæ modò dicta sunt, consentaneum esse. Constans enim non est, sed valde cū apud Græcos, tum apud Latinos varius est negationis vsus: vt cū apud Arist. legimus in categorijs, τὰν ἀφαιρισμένων ποσῶν οὐδὲν ἐστὶν ἐναντίον οὐδέ τι. quod sic habemus versum, Determinatorum nullum nulli est contrarium. Quo loco non voluit interpretes hanc denotare sententiam (determinatorum quodlibet alicui est cōtrarium) ea siquidem & absurdissima est, & cum Aristotelica doctrina ex diame-

C

34 diametro pugnat, interpretis tamen verba ad eorū
quæ modò tradidimus normam examinata, eā sen-
tentiam habere deprehenduntur. Quapropter sciē-
dum est Latinos scriptores non nunquā Græcorū
morē in hac parte imitari, apud quos frequēs & fa-
5 miliare est, vt duæ negationes vehemētius negent;
iuxta quem morē accipienda sunt interpretis Ari-
stotelici iam citata verba, hoc videlicet sensu, Om-
nino nulla quantitas habet aliquid contrarium.

Multiplicem negationis vltim doctè explicat 10
Erasmus in copia verborum cap. 51. Interdum (in-
quit) vnica negatio idē efficit quod duæ: vt si dicas,
Non audit vel parentem: perinde est ac si diceret,
Neminem audit, ne parentem quidem.

Interdum tribus negationibus nihilo plus effici- 15
tur, quàm duabus aut vnica: idem enim valent istæ
tres orationes, Non veretur neq; homines neque
Deum: Neq; Deum neque homines veretur: Non
veretur aut homines aut Deum. Conduplicare ne-
gationem maioris vehementiæ causa, non Græco- 20
rum tantum, sed etiam Latinorum more receptum
est, si modò ipsa negatio non iteretur sola: exempli
caussa, magnam vehementiam habet istud negan-
di genus, Non faciam, non inquam. Sed hæc apud
Erasmum latius. 25

Non modò signa vniuersalia & negationes vim
habent vniuersalem acceptionem efficiendi, verum
alia præterea vocabula: vt pote quæ exuperantiam
denotant aut diuersitatem; Vniuersalem enim tri-
buunt acceptionem iis vocibus, in quas exuperatio
aut diuersitas ferri significatur: vt perspicuè ex istis 30
exemplis intelligitur, Taurus ferocior est equo, vul-
pes

pes astu vincit leonem, Frutex differt ab herba. Pri-
mi siquidē exempli hæc est sententia, Taurus est fe-
rox, & similiter equus est ferox, sed nullus equus
ferociam tantam habet quanta est in tauro. Secun-
5 dum exemplū hanc habet sententiam, Vulpes astu-
ta est & similiter leo est astutus, sed nullus leo tantā
habet astutiam quāta est astutia vulpis. In tertio au-
tem exemplo vniuersalē acceptionē nominis (her-
ba) clarè demonstrat ista expositio, Frutex differt ab
10 herba, id est, aliquid est in frutice quod in nulla her-
ba reperitur. Fit tamē interdum vt nomē iam dicto
modo constructum vniuersalem non habeat acce-
ptionē: quo sensu passim cōcedimus hominē homi-
ne esse præstantiorē, & taurū tauro truculentiorē.

15 Efficiunt quoque vniuersalem acceptionem iste
præpositiones, sine et absque, in ijs vocibus cū qui-
bus construuntur: vt, Sine Cerere & Baccho friget
Venus. Absque amicitia iniucūda est hominis vita.

Genitiuum partitionis alij collectiuè, alij vniuer-
20 sè censent accipiendum. Nos aliorum hac de re dis-
putationibus prætermittis, eū genitiuum qui cum
signis vniuersalibus per regimen partitionis con-
struitur, vniuersalem dicimus habere acceptionē.
Idem enim istæ enuntiationes valent, Singuli ho-
25 minum suis student commodis, & Singuli homi-
nes suis student commodis.

Confusam autem vocis acceptionem atque de-
terminatam vtcunque hac quæ sequitur præceptio-
ne declarari arbitramur.

30 Omnis vox communis speciatim accepta, si
vniuersalem alterius vocis sequatur acceptionem,
confusè accipitur, aliàs determinatè: vt, Confusè
C 2 accipi-

accipitur prædicatum huius orationis, Omnis elephas est animal: Determinatè verò accipitur utrūque extremum istius, Quidam Pœni sunt perfidi.

Subiectum præterea exclusiue enuntiationis cōfusè sumitur: Vt cū dico, Solus homo idoneus est ad liberales artes discendas: (homo) cōfusam habet acceptionem, idque vel hinc perspicuum est, quòd superior oratio, intra suæ significationis ambitum istam cōcludat: Omne quod ad artes liberales discendas idoneam habet naturam, est homo. in qua manifestè prædicatum (homo) iuxta regulam modò traditam, confusè accipitur.

Istud in vniuersum tam de iis que superius dicta sunt, quàm de iis que deinceps dicentur, monèdus nobis est studiosus lector: Quòd, quandoque vocis cuiuspiam acceptio inquiritur, nulla certior sit regula, nulla firmior, quàm ipsa loquendi consuetudo, excellentium & eruditorum hominum consensu & usu comprobata, quæ semper erit consideranda & sequenda cedentibus illi nostris & ceterorum omnium dialecticorū regulis. Proinde quam acceptionem rectè loquendi cōsuetudo postularit, eam ipsius vocis genuinam acceptionem esse dicemus. Vnde ablatius (veste) in hoc pronuntiato, Nudus est qui caret veste, vniuersè sumitur, cū sensus non sit, eum dici nudum, qui aliquam vestè non habet (quo modo omnis homo nudus diceretur) sed qui nullam habet. Similiter sequentiū enuntiationum subiecta non determinatè iuxta superius traditam præceptionem, sed confusè potius, iuxta communem doctorū hominum loquendi consuetudinem, accipiuntur, harum videlicet, Exercitatio potest

potest omnia, labor omnia vincit. Vinum per iocū sine omni prorsus periculo ostendit, quo quisque sit ingenio, teste Platone. Item, cū Titius promittit alicui equum, nullum certum ei addicit, sed quouis dato satisfacit.

Vnde perspicuum est, dialecticorum præceptiones, licet plurimum lucis ad rectè & citra errorem de vocum acceptionibus iudicandum afferant, nō ita religiosè tamen esse obseruandas, quin simul aduertatur, quid docta & erudita loquēdi consuetudo postulet & præscribat, immo si ab alterutra sit desectendum, ab arte potius quàm à recepta loquendi consuetudine desectendum censemus.

DE DESCENSU LOGICO.

DE Descensu logico hīc agi cōsuetum est: quòd per eum clariū vocum cōmuniū acceptiones hactenus traditæ innotescant, faciliusque perspiciantur. Solent autem hoc modo Descensum logicum definire.

Descensus Logicus est argumentatio qua proceditur à voce quapiam in enuntiatione posita, ad enumerationem rerum singularum, pro quibus ea vox capiebatur.

VT in hac enuntiatione, Omne animal quamdiu viuit nutritur, ita sub subiecto descendere oportet: Ergo musca quamdiu viuit, nutritur: Rana quoque, & quidquid aliorum est animalium, quamdiu viuit nutritur. Itē, si nullum corpus est immobile: neque cælum est immobile, neque terra immobilis est: & sic de cæteris corporibus.

Iuxta quadruplicem quæ in singularum rerum enumeratione inuenitur diuersitatem.

Quadruplex à Dialecticis statuitur descensus.

Copulatiuus, Copulatus, Disiunctiuus, Disiunctus.

Copulatiuus descensus est, quo ad res singulas copulatiuè enumeratas descenditur, fitq; sub omni 5 voce vniuersè sumpta: vt, Nulla scientia est à natura insita: igitur nulla Dialectica est à natura insita, &, nulla Rhetorica est à natura insita, neque vlla cæterarum scientiarum.

Vsus huius descensus est necessarius, quoties- 10 cunq; nomè cõmune vniuersalem habet acceptio- nem: Tunc enim enumerare oportet per hunc descensum inferiora aut denominata illius vocis com- munis, per cõiunctionem copulatiuam copulatiuè sumptam, vt exemplo iam est monstratum. 15

Copulatus descensus est, quo ad res singulas cõ- iunctim enumeratas descenditur, fitq; sub omni vo- ce cõiunctim copulatiuè accepta, seu collectionem de- notante, ad hunc qui sequitur modum, Omnes 20 Apostoli Christi sunt duodecim: igitur Petrus, Io- hannes, Andreas, & reliqui Apostoli Christi simul collecti sunt duodecim.

Vsus copulati descensus oportunus est, quando vox aliqua accipitur copulatiuè: tunc enim enume- rare oportet inferiora aut denominata illius vocis 25 per coninunctionem copulatiuam copulatiuè sum- ptam: Idq; semper contingit, cum vox communis afficitur signo collectionem denotante: Aut subie- ctum est eius enuntiationis cuius prædicatum est numerus (vt Grammatici vocant) cardinalis. 30

Hoc autem interest inter copulatiuum descensum & copulatiuè, quod hic enumeratio fiat per vnicam catego-

categoricam, cuius alterum extremum est copula- tum: Ibi per hypotheticam copulatiuam ex pluribus categoricis constantè: quod adductum prius exem- plū satis ostendit. Similiter disiuctiuus & disiuctus 5 descensus distinguuntur: vt ex sequētibus clarū fiet.

Disiuctiuus descensus est, quo ad res singulas disiuctiuè enumeratas descenditur: vt sub huius pronuntiatu subiecto, Aliquis homo est imperator, si descenditur: ergo hic homo est imperator, vel ille 10 homo est imperator, & ita de reliquis hominibus. Itē, Virtutis alicuius est, suū cuiq; tribuere: ergo vel prudētiā est suū cuiq; tribuere, vel iustitiā est suū cuiq; tribuere, et sic de cæteris virtutibus omnibus.

Vsus est hic descensus, quando acceptio vocis est 15 determinata; tunc enim quæ sub illa voce continen- tur, enumerare oportet per coniuunctionem disiu- ctiuam, acceptam disiuctiuè: vt ex superioribus exemplis satis liquet.

Disiuctiuus descensus est, quo ad res singulas 20 disiuctim enumeratas descenditur: vt sub huius enuntiationis prædicato, Omnis homo est animal, sic descenditur, ergo omnis homo est hoc animal, vel illud vel istud animal, & sic de cæteris disiu- ctim sumptis. Vsus descensus disiucti pertinet ad 25 declarandam acceptioem vocis, quæ confusè & disiuctim capitur; Nam enuntiatio, in qua vox huiusmodi est, censetur idem valere quod catego- rica ex disiucto extremo constans. Quod quidem disiuctum extremum conflatur ex significatis spe- 30 cialibus vocis quæ confusè accipiebatur, disiuctim enumeratis: vt videre licet in exemplo quod modò est à nobis adductum.

40 Duplici verò nota Descensus disunctiuus & dis-
iunctus fecernuntur: Prior est, quòd hìc per vnica
categoricã, cuius alterum extremum est disunctu,
fiat enumeratio: ibi autem per hypotheticam disiu-
ctiuam ex multis categoricis constantem. Altera est, 5
quòd in disunctiuo descensu veritas aestimetur ex
vnica & definita parte eorum que disunctiuè enu-
merantur. In disuncto autem descensu non ex vna
tantum disuncti parte veritas descensus est spe-
ctanda, sed ex omnibus simul partibus disunctim 10
enumeratis.

Vnde oritur hìc questio, vtrum acceptio qua vox
confusè & disunctim sumitur, debeat referri ad
simplicem acceptionem, an potius ad personalem.

Ut cum dicimus, Sola virtus nobilitat hominè: 15
Omnes frangimur mollitiè, vtrum (virtus) & (mol-
litiè) in istis pronuntiatis acceptionem habeat sim-
plicem an personalem. Quam quidem questionem
studiosis quibus plus otij quàm nobis suppetit, ex-
cutiendam & dissoluendam relinquimus; hoc tan- 20
tùm monentes, Sub voce technicã, aut simpliciter
accepta nullum legitimu fieri descensum, & proinde
ei qui voces confusè & disunctim acceptas, sim-
pliciter accipi contendit, nullum sub eiusmodi vo-
cibus agnoscendum esse descensum. 25

DE REGVLIS OBSERVANDIS IN
DESCENSU LOGICO.

30 **Q**uo prædicta rectius intelligantur, minori que
negotio fieri queat descensus, quæ sequu-
tur diligenter sunt memoriæ mandanda.

P R I M V M est, vt ad vocis acceptione Descen-
sum accommodemus, copulato videlicet descensu
aut

aut disuncto vtentes, si vocabulum confusè acci-
piatur: disunctiuo, si determinatè: copulatio au-
tè, si vniuersalis fuerit vocis acceptio. Quòd si hæc
confundas; & consecutionis & declarationis ratio
5 perturbabitur. Nec fatis est, cum verbum aliquod
vniuersè accipitur, copulatiuū in eo explicando ad-
hibere descensum, sed cum multiplex sit vniuersalis
acceptio verbi, oportet cuique vniuersali acceptio-
ni suum tribuere descensum: quod vt facilius fieri
10 queat, quotuplex sit vniuersalis acceptio, & quis
cuique conueniat descensus, nūc breuiter dicemus.

Vniuersalis verbi
acceptio est qua-
druplex: $\left\{ \begin{array}{l} \text{Omnium,} \\ \text{Non omnium, sed generum tantum.} \\ \text{Duorum tantum,} \\ \text{Accommodata, quam Ludouicus Viues} \\ \text{vniuersalitatem conuenientia appellat.} \end{array} \right.$

15 **O**mnium vniuersalis acceptio est, quando nomè
vniuersè pro omnibus inferioribus aut denomina-
tis accipitur: vt in hoc exemplo, Omne vitium est de-
testandum, in quo ita faciendus est descensus, Igitur
20 & hoc vitium est detestandum, & illud vitium est de-
testandum. & sic de cæteris omnibus vitiis.

Non omnium, sed generum tantum vniuersalis
acceptio est, cum vniuersè sumitur vox quæpiã pro
generibus seu formis tantum, non pro singulis in-
25 diuiduis. vnde fit vt vniuersalis huiusmodi enūtia-
tio non tam latè pateat, quàm alioqui pateret: vt
hæc enuntiatio, Omne animal fuit in arca Noë, vera
quidem est, sed ad species tantum referenda. In
qua sub verbo (animal) ita est descendendum: Igitur
30 & homo fuit in arca Noë, & Equus fuit in arca
Noë, & Leo fuit in arca Noë, & sic de cæteris om-
nibus formis quæ sub animali continetur. Similiter

etiam in ista oratione, Homo habet omnē sensum; sub accusatiuo, sensum, non ad singula indiuidua, sed ad singulas species descendere oportet: ad hunc modum, Igitur habet visum, auditum, odoratum, gustum, et tactū. Quare ex voce talem habente vniuersalem acceptionem licebit omnes quidē generis species inferre, non autē singula eius indiuidua.

Duorum vniuersalem acceptionē dicimus, cū pro duobus copulatiuē vox quādam communis accipi denotatur. Quo modo accipitur (animal) in ista oratione, Vtrunque animal est bipes, vbi circumspecta opus est explicatione; cū enim duo animalia copulatiuē enumeranda demonstrantur, attentē videndum est ad quā animalia vniuersalis signi demonstratio referatur: hæc siquidem & non alia in ipso descensu enumerari debent. si igitur hic legitimum sub voce (animal) descensum facere velimus, quærendum erit in primis quæ duo animalia demonstrat vniuersale signum (vtrūque). Nunc docendi causā, fingamus demonstrari hominem & auem: quo posito ita instituendus erit descensus, Igitur & homo est bipes & auis est bipes.

Sed hæc de re plura in enarratione libri *περί ἐξηγήσεως* apud Aristotelem dici solent: vbi consuevit disputari, an hæc sint contrariæ, Vterque homo currit, neuter homo currit. & primo libro Priorum, vbi solet ostendi, quo modo supradictæ enuntiationes sint conuertendæ, et quare hic syllogismus sit vitiosus, Vtrumque animal est quadrupes, atqui vterque homo est animal, ergo vterque homo est quadrupes.

Vniuersalis acceptio accommodata dicitur, quādo

ex

ex scribētis aut loquentis sententia vel etiam ex vsitata loquendi consuetudine, vox vniuersè posita non ad omnia quæ ex se comprehenderet, est referenda, sed vniuersalis eius acceptio quibusdam conclusis est intelligenda: vt in hac sententia, Cælum tegit omnia, commodè accipiendum est illud (omnia) videlicet pro corporibus tantum quæ sub cælo sunt: ne se ipsum quoq; tegere, importunus sophista quispiam cauilletur. Sic dicimus, Pecuniæ obediunt omnia: nimirum, quæ arbitrio subiecta sunt humano. Item, Aristoteles doctissimè omnia scripsit: nimirum quæ scripsit. Huius (quam accommodatam diximus vniuersalem acceptionē) vsus nobis illustri commonstrauit exemplo Apostolus Paulus, sententiā illam Psalms octaui, Omnia subiecisti sub pedibus eius, diligentissimè explicans. Nam in Prophetæ verbis videtur esse vniuersalis acceptio absoluta: quemadmodum etiam ex secundo capite ad Hebræos posset videri, vbi Paulus dicit, In eo quod omnia ei subiecit, nihil dimisit non subiectum ei. Verum ne quis falleretur, non grauat us est Apostolus hunc nodum nobis accuratè dissoluere in priore ad Corinth. 15. Omnia (inquit) subiecit sub pedibus eius. Cū autem dicit omnia subiecta sunt ei, sine dubio præter eum qui subiecit ei omnia. Non oportet igitur quæ de multiplici vniuersali acceptione differuimus, contemnere vt parua, cū ea videamus etiam ad summa fidei Christianæ mysteria explicanda vsui esse.

Istud quoque hoc loco monere opere præciū est, quādo occurrit vocis alicuius vniuersalis acceptio, diligēter expēdendū esse, ad substantiāne an ad quantitatem

44 **PRO DIDAGMATA**
titatem aut qualitatem referenda sit eiusmodi vniuersalis acceptio.

Nam si ista inter se commisceas atque cōfundas, ridiculum & à proposita sententia alienum effeceris descensum. Si enim sub voce quantitatem deno-
5 tante recensere substantias velis, aut qualitates, non quod antè propositum erat declaraueris, sed nouā & alienam sententiam induxeris: Exempli gratia, Quotquot digitos heri habuisti, hodie habes: digi-
10 tos sordidos heri habuisti, ergo sordidos hodie habes. hæc argumentatio ideo est vitiosa, quòd cùm vniuersalis acceptio in propositione ad quantitatem referatur, postea in assumptione, perinde ac si ad
15 qualitatem relata fuisset, progrediatur ratiocinatio. Hinc quoque perspicitur istius argumentationis vitium, Quidquid in macello emisti comedisti, ergo
20 carnes crudas comedisti. Cùm enim antecesserit substantiæ vniuersalis acceptio, ad qualitatem fit descensus.

SECUNDO loco aduertendum est, nullū fieri descensum sub voce singulari, neque sub ea quæ simpliciter aut technicōs (vt superius dictum est) accipitur, sed dumtaxat sub voce communi quæ personalem habet acceptionem, quòd ea sola plura complectatur quæ enumerando colligi possunt.

TERTIVM est, vt quādo descensus fit sub subiecto, prædicatum de vniuersali acceptione in specialem non commutetur. alioquin contingeret non nūquam verum esse descensum, ea enuntiatione ad quam declarandā factus esset, existente falsā. Quod
30 absurdum est, cùm idē valere & significare debeant enūtiatio ipsa & eius declaratio. Exempli causa: Si descen-

descendas simul sub vtraq; extremitate istius enuntiatum, Omnis homo est quod perspicuam continet falsitatem, descensus erit verus: sic enim fiet, Igitur hic homo est hic homo, & ille homo est ille homo, & sic per singulos homines discurrendo. Quocirca non fuit eo modo descēdendū, sed prædicati seruata vniuersali acceptione prius sub subiecto ad istum modum instituendus fuit descensus: Igitur hic homo est omnis homo: & ille homo est omnis homo, &c. in quo descensu eadē certitur, quæ in priori enuntiatione apparebat falsitas.

QUARTVM, Quando descenditur sub prædicato, tunc subiectum determinatè acceptum iterandum est cum hac vocula (idem) vt, Homo est omnne animal, igitur homo est hoc animal, & idem homo est illud animal, ac similiter de cæteris omnibus animalibus sigillatim demonstratis.

QUINTVM, Propter partium argumentationis inter se connexionem, sepe numero vocis quæ in argumentatione posita est, impeditur descensus, & potissimum si illa vox ponatur in antecedente hypotheticæ conditionalis. Non enim sequitur, Si nullum alimētum suppedites animali, mori ipsum necesse est. igitur si hoc alimentum non suppedites, mori est necesse, et si illud quoque non suppedites. Videtur tamen rectè sequi, si descendas sub vocabulo posito in consequente: vt si nullum sit alimentum, omne animal mori necesse est; igitur hominem necesse est mori, similiter & bestiam, si nullum sit alimentum.

SEXTVM, Cùm fit descensus sub enuntiationis exceptiue subiecto, verti debet præpositio (preter)

ter) in (aliud ab) ne illationis sermo à latinitate recedat: vt, Omne animal præter hominem est expers rationis, igitur hoc animal aliud ab homine, expers est rationis, & non, igitur hoc animal præter hominem: cùm exceptio locum nõ habeat nisi antegressa vniuersali cõprehensione. Hactenus de descensu.

DE ASCENSU LOGICO.

Cum Descensu plurima quoque de Ascensu simul commiscere ac infarcire solent: quod non putauimus faciendum. Ne tamen locum ab aliis fusè & accuratè tractatum, nos silentio damnasse videamur, obiter eum attingemus.

Ascensum vocant à singularibus ad vniuersale progressionem: Ut si quis ad hunc modum ratiocinetur,

Visus patitur aliquid à colore, Auditus à sono patitur aliquid, & itè reliqui sensus exteriores, ergo omnis sèsus exterior aliquid patitur à suo obiecto.

Item hic homo est improbus, vel ille homo est improbus, & sic de cæteris hominibus; ergo aliquis homo est improbus.

Ascensus, quemadmodum de descensu superiùs diximus, est quadruplex.

Copulatiuus,	Disiunctiuus,
Copulatus,	Disiunctus.

Singulorum exempla, ne prolixiores æquo videamur, studiosis relinquimus inquirenda: siquidè res ita facilis est, vt declaratione non egeat. Nam si in descensibus prius factis, partium ordinè inuertas, vt videlicet ex antecedente consequens fiat, & contrà hoc ex illo, habebuntur tot exempla Ascensus, quot prius de Descensu sunt commemorata. Præterea & nos quoque postea in vsu Ascensus & Descen-

Descensus declarando, non nulla huius Ascensus exempla proferemus.

VSVS ASCENSVS ET DESCENSVS.

Descensus magis ad confutandum; Ascensus verò ad probandum est accommodatus. Vniuersalis enim enuntiationis affirmantis, si falsa sit, commodissimè falsitas arguitur, descendendo ad id subiecti inferius aut denominatū, quod à prædicato discrepare & alienum esse constat. Similiter vniuersalis negantis falsitas apertissimè conuincitur, si ad aliquod subiecti inferius aut denominatum, quod cum prædicato verè coherere compertum sit, descendatur. Contrà verò vniuersalis enuntiationis aut etiam particularis veritatem stabilire cupientes, id, subiecti inferiorum aut denominatorum enumeratione potissimum efficere conamur.

Ascensus est, & quidem copulatiuus, si sic probes, cuiusque hominis animum esse immortalem: Iohannis animus est immortalis, & Petri, atque itè de cæteris hominibus; ergo cuiusque hominis animus est immortalis. Descensus verò, si hanc improbes, Cuiusuis animalis anima est immortalis, inferendo: ergo bestię anima est immortalis, & hominis. In quo, quia consequens falsum est, falsum etiã erit antecedens. Possset etiam, licet subobscurè, prima enuntiatio descensu disiuncto, sub voce (anima) quę cõfusè accipitur, facto, probari ad hunc modū: Cuiusq; hominis hic vel ille vel iste animus, & sic de cæteris, est immortalis; ergo cuiusq; hominis animus est immortalis. Hęc autè si velis probare verã esse, Aliqua anima est immortalis, facies per Ascensum disiunctum

diffinitiuum hoc modo, Hæc anima est immortalis, vel illa &c. ergo anima est immortalis: in quo quia antecedens verum est, hominis anima demonstrata, verum etiam erit consequens: sumitur enim hic (anima) determinatè.

Ex his quæ modò dicta sunt, patet Ascensum inde nomen accepisse, quòd ab inferiori ducat ad superius; Descensum verò, quòd contrà à superiori ad inferius demittat. Quæ quidem argumentandi formulæ, in topicis et aliis appellantur nominibus, & multo fusiùs explicantur, nos in præsentia hoc tantummodo spectauimus; vt quomodo personalis acceptio esset declaranda, & quomodo per eam veritas falsitasue orationis esset eruenda patefaciendaque, ostenderemus.

Atque de vocum acceptione seu vsurpatione Technica, Simplicis et Personali: item de descensu logico sub vocabulo communi, quæ dicta sunt hætenus, arbitror sufficere: nec video cur seorsum quidquam de Relatiuis, quæ Grammatici vocant, aliorum more adiicere debeam: nisi apud seueriores censors in eandem incidere reprehensionem velim, in quam plerosq; incidisse conspicio, dum plus æquo in huiusmodi rebus propriè ad grammaticam pertinentibus explicandis immoratur: præsertim cum quæcunque de eiusmodi vocibus dici solent, facillimum sit, partim ex iis quæ superius dicta sunt, partim ex communi sensu intelligere, ijs potissimum, qui Grammaticæ præceptis mediocriter imbuti, relatiuorum distinctiones (secundum quas alia Substantiæ dicuntur esse, alia Accidētis: & ex illis quædam identitatis, non nulla diuersitatis) iam cogni-

tas

tas habet. Quod quia factum oportuit in scholis Grammaticorum, nolimus Philosophiæ candidatos eiusmodi præceptionum intempestiua repetitione, ab iis quæ dialecticæ propria sunt; auocare. Quapropter his omiſſis ad eas, quæ deinceps sequuntur, Logicas vocum affectiones explicandas pergemus.

DE AMPLIATIONE LOGICA, SEU DE VOCUM AD DIUERSA TEMPORA EXTENSIONE, ET EIVS VSU.

Sequitur nunc Ampliatio, cuius maxima est utilitas, cum ad rectè conficiendos Syllogismos, & ad verè iudicandum de Syllogismorum Cōuersionumque forma, tū præcipuè de veritate falsitateue pronuntiatorum, quæ constant ex verbo, alterius temporis quàm præsentis. quorum pleraque constat vera esse, licet nunc nulla supersit earum rerum quæ per extrema denotatur: vt de isto perspicuum est, Adam comedit pomum vetitum.

Dicitur autem vox ample accipi, quæ accipitur pro suis significatis ad diuersa tempora relatis.

Temporum differentiæ seu tempora diuersa

sunt { Præsens, seu instans, Præteritum, & Futurum, seu consequens tempus.

His temporum differentiis adduntur alia duæ, nimirum possibile, hoc est, non repugnans, & intelligibile. Vnde fit, vt in vniuersum quinque sint extensionis gradus: ex quibus si duo simul aut plures in idem vocabulum incidant, huiusmodi vocabulū extendi dicitur ad duo, aut plura diuersa tempora, secundum rationem verbi, quod in pronuntiato copulæ vice fungitur, aut participii, quod à parte alterutrius collocatur. Istud quomodo fiat, docet exemplū sequens, Probi homines eternis bonis fru-

D tur:

50 PRODIGMATA

tur: Nam eius subiectum ad diuersa tempora extenditur. Nō enim eos modò qui nunc probi sunt, verum etiam eos omnes, qui in posterum probi sunt futuri, eiusmodi complectitur oratio.

Hæc vocum ad diuersa tempora extensio quāuis ex sensu orationis potius, quā ex præceptionum artificio sit petenda: trademus tamen, in gratiam iuniorum, quasdam regulas ex propria vi sermonis, & approbata in subtilibus doctorum hominū disputationibus loquendi consuetudine desumptas. 10

Prima hæc est:

Subiectum pronuntiati, cuius verbum est præteriti temporis, extenditur ad præsentia & præterita tempora; Cuius verò verbum futuri est temporis, ad præsentia & futura: quæ dilatandi vis etiam participio præteriti aut futuri temporis, cum prædicatum est, vel pars prædicati, est tribuenda: Vt cum dico, Cicero fuit eloquens, Liliū nascetur inter spinas, Antichristus est moriturus, Scipio Chartaginē demolitus est, accipiuntur subiecta amplè, hoc sensu, qui est vel fuit Cicero, &c. quod est vel erit Liliū, nascetur, &c. Qui est vel erit Antichristus, est moriturus, Qui est vel fuit Scipio, Chartaginem demolitus est. 20

Ac ne quis criminetur hæc Sophistarum esse somnia, inueniet nō absimilia grauissimè disputari apud A. Gellium lib. 17. cap. 7. vbi docet de quo furto intelligenda sit vetus hæc Atinia lex, Quod surreptū erit, eius rei æterna auctoritas esto. Non sunt igitur huiusmodi regulæ (vt quidam, earum vtilitatē non intelligentes, putant) contēnende, sed obuiis (quod aiunt) vlnis amplexandæ, quatenus eruditorum virorum 30

LOGICES.

51

rorum scriptis, disputationibus atque iudicio consentiunt. Si quid verò in ijs offenderetur, quod vel ab vſitato sermone, vel à cōsuetā doctorum hominum intelligendi consuetudine abhorreret, nos ipsi quoque id damnandum & repudiandum censermus. Et proinde in his confictis enuntiationibus, Puer fuit senex; Meretrix erit virgo, & similibus eruditorum iudicio nos accommodantes, dicimus subiecta non amplè, sed pro præsentibus duntaxat accipi: nimirum pro eo qui nunc est puer, & pro ea quæ nunc est meretrix: Vnde falsas eas pronuntiamus: quamquam ad superioris doctrinæ normam examinatæ, veræ inueniantur.

Præterea in hoc exemplo ex euangelicis literis deprompto, Meretrices præcedent vos in regno cælorum, quanquam subiectum iuxta primam regulā ad præsentia & futura tantummodo dilatetur, sententia tamen illius loci scripturæ, diligenter inspecta, præteritum potius quā præsens aut futurū respicere videtur: vt sit sensus, eas mulieres quæ tales fuerunt, & ad Deum conuersæ mores emendarunt, præcessuras in regno cælorum. Quapropter in hoc loco & aliis similibus, aduersus manifestam scriptoris intentionem, & communem doctorum hominum intelligētiam, dialecticarum præceptionum autoritatē nullā esse libenter concedimus; nec tamen hinc eas falsas esse consequitur: nam ad propriam vim et rigorem (vt vocant) sermonis, non ad popularem loquendi vſum, sunt accommodatæ. 25

Secunda regula.

Subiectum pronuntiati, cuius verbo præteriti temporis additur participium futuri temporis, vel 30

D 2 contra,

PRODIGMATA

52 *con*trà, extendi volút ad tria diuersa tempora. Itaq; in lege Atiniamodò citata ex A. Gellio, per id quod surreprum erit, intelligitur, furtum nò solum futurum vt alicui posset videri, sed etiam quod ante legem latam fuit commissum, ex sententia P. Nigidij & Q. Scauolæ: vt sensus legis sit, Res quæ furrupitur, furrupietur, vel antè surrepta fuit, veri domini semper manet.

Tertia regula.

Hæ quatuor voces, possibile, contingēs, impossibile & necesse, aliaque simili præditæ significatione, tam prædicatum quàm subiectum extendunt ad tempus præsens, præteritum, futurum & possibile: exempli causa, huius pronuntiati, Omne album potest esse nigrum, ambo extrema, propter vocem, potest, adiectam, latissimè, nimirum ad quadruplicè temporis differentiam extenduntur.

Quarta regula.

Verbum significans mentis aut appetitus operationem, dilatat id, circa quod ipsa operatio versari denotatur, ad omnes temporum diuersitates: vt in hoc exemplo, Alexander imaginabatur alterum orbem: accusatiuus (orbem) rem designat quæ neque est, neque esse potest, sed animo tantum intelligitur. Siquidem humana cogitatio ea est libertate, vt etiam ea quæ fieri nequeunt, sibi representare, & in suo conspectu statuere queat.

Quinta regula.

Casus qui regitur à verbo significante effectiorem late capitur pro iis quæ sunt vel erunt: qui regitur verbo significante interitum, seu euerfionem, pro iis quæ sunt vel fuerunt: qui autem construitur cum

LOGICES.

53

cum verbo, incipit aut desinit, extenditur ad tot tempora, quot reperiuntur in exponentibus: de quibus mox dicitur. Exempla sunt, Petrus fabricat nauim, Paulus demolitur domum, Motus incipit, motus desinit: Quæ sic exponi debent, Petrus fabricat id quod nunc est vel postea erit nauis. Paulus demolitur id quod nunc est vel antè fuit domus. Aliquis motus statim post hoc temporis punctum erit, qui iam nò est. Motus aliquis continenter ante hoc temporis punctum fuit, qui tamen iam non est.

10 *Q*UOMODO VERITAS ET FALSITAS enuntiationum ex partibus amplè acceptis constantium sit inquirenda.

15 *V*ERITATEM & falsitatem huiusmodi enuntiationum, quarum extrema amplam habent acceptionem, metimur reductione ad categoricas enuntiationes, constantes ex verbo præsentis temporis, in quibus nihil extenditur: quas passim vocant in scholis Categoricas de inesse.

20 Exempla causa, Enuntiatione constantem ex verbo præteriti temporis veram iudicamus, si Categorica illi respondens, quæ copulam habet præsentis temporis, aliquando fuerit vera: vt hanc omnes veram esse confitentur, Diluuium per omnem terrarum orbem inundauit: quia constat aliquod fuisse tempus, cum verè diceretur, iam diluuium per vniuersum terrarum orbem inundat. Similiter enuntiationem constantem ex copula futuri temporis veram censemus, si respondens ei Categorica, quæ copulam habet præsentis temporis, aliquando sit futura vera: vt istam enuntiationem certissima fide amplectimur, Iusti sicut sol in regno patris sui fulgebunt; quod

PRODIGMATA

34 quod aliquando futurum sit tempus, cum verè dicetur, nunc iusti sicut sol in regno patris sui fulgēt. Idē docet Cicero, vbi in suo libello de fato sic ait: Præterita ea dicimus, quorum superiori tempore vera fuerunt instantia, sic futura quorum consequenti tempore vera erunt instantia.

In ijs verò diiudicandis, quas ob certum modū verbis adiectum modificatas vocat Dialectici, non tam ad veritatem enuntiationum, quas nominant de inesse, quàm ad vim modi respiciendum est. Nā 10 illa enuntiatio habens modum, possibile, vera est, non cuius instans verum est, sed qua talis rerum inter se coherentia vel separatio denotatur, quæ rerū naturæ & constitutioni naturali nō repugnet, vt ista vera est, Potest homo quantumuis diues ad extre- 15 mam redigi egestatē: patitur enim & permittit rerum natura hanc in humanis rebus vicissitudinem, vt & egestati opulentia, & edinersō, opulentiæ egestas, nonnunquam succedat. Similiter illa enuntiatio constans ex modo (necessè non impedito) vera 20 est, per quam talis connexio rerum inter se, vel separatio designatur, qualem naturalis rerū constitutio, vt salua permaneat, omnino exigit: vt ista est vera, Necessè est ignem esse calidum. Et illa ex modo im- 25 possibili non impedito constans vera est, quæ taliū rerum à se mutuò separationem denotat, quarum coniunctio naturali rerum constitutioni repugnet: vt ista vera est, Impossibile est ignem esse frigidum; Nam (quemadmodum ista oratio significat) ita à se mutuò separantur ignis & frigus, vt eorum 30 coniunctio non modò falsa, sed etiam naturali re- um institutioni repugnatura esset.

Postre-

LOGICES.

55

Postremo illa enuntiatio, cuius partes ad res imaginarias extenduntur, vera dicēda est, quæ talem rerum inter se designat coniunctionem aut separationem qualem mens humana sine vlla contradictione, aut repugnantia cogitando complecti possit: vt 5 ista est vera, Imaginantur quidam mathematici, solem quiescere, & terrā velocissimo motu circa solem rapi: licet enim neque vera sit, neque fieri possit ea rerum copulatio, quæ hac enuntiatione designatur: nihilominus tamen ipsa enuntiatio vera est di- 10 cēda; quia si imaginemur talem rerum coniunctionem & dispositionem qualem ipsa significat, nulla in eiusmodi imaginatione, contradictio, aut repugnantia includetur.

DE RESTRICTIONE LOGICA.

15 **R**estriktionem vocis extensioni contrariam esse manifestum est, cum hæc dilatet vocem, illa verò contrahat.

Est autē Restriktion, vocis per aliquam adiectionem contractio, vt pro paucioribus capiatur, vel se- 20 cundum pauciores temporum diuersitates, quàm sine ea additione caperetur: Vt in hac oratione, Nul- lus ad amissas ibit amicus opes, vox (opes) quæ sola posita latiùs pateret, restringitur, ita vt amissas & 25 præteritas opes tantummodo denotet.

Fit verò modis plurimis Restriktion, non per nomen solum, verum etiam per Pronomen, Participium, Aduerbum, Coniunctionem, & Prepositionem cum suo casu: vt, Vir doctus, Illud meritum, 30 Amor æstuans, Valde prudenter, Lapis quatenus quadratus, Crudelis in parētes. Tribus tamē potissimū modis fit ea Restriktion quæ ex nomine constat:

D 4

Vide-

PRODIDAGMATA

videlicet
accedente.

Adiectiuo: vt, Amicus certus in re incerta noscitur.
Substantiuo minds communi: vt, Vrbs Roma.
Obliquo: vt, Officia Ciceronis.

Quare omne propemodum adiectiuum, suum substantiuum; & omne inferius, suum superius; demique omnes voces rectæ, regētem contrahunt: nisi ex earum sint genere, quæ vocantur determinationes Dilatantes, Explanantes, Alienantes, vel Diminuentes.

Nomine autē determinationis intelligunt Dialectici vocē simplicē siue coniunctā, quæ alteri tanquā principali adiecta, ipsius afficit significatiōem, restringēdo, dilatando, vel alio modo immutando.

RESTRINGENTES, quæ reuocant & contrahunt vocis significatiōem ad pauciora: vt in superioribus exemplis accidit. Et hæc solæ ad præsentem locum pertinent.

DILATANTES, quæ vocem latius, quàm per se pateret extendunt. vt verbum, potest in hoc pronuntiato, Adolefcens laborum magnitudine, et diligentiæ assiduitate ad summā eruditiōem peruenire potest.

EXPLANANTES, quæ neque contrahunt significatiōem, neque dilatant, sed eam explicant atque declarant, ostendendo rei significatæ proprietatē aliqua: vt, Optat ephippia bos piger, optat arare caballus; adiectiuum (piger) proprietatem bouū significat, indicat bouem animal esse tardum & ignauium.

ALIENANTES seu Distrahentes, quæ prorsus euertūt propriam vocis significatiōem, & ad aliam rem comprehendendam audientis mentem abducunt: Vt (pictus) in hac oratione, Vidit Ciceronem pictum. vbi accusatiuus (Ciceronem) pro sola pictura capitur, quæ omnino non est Cicero.

DIMINVENTES, quæ vocem accipi cogunt pro iis, quibus sua significatio imperfecte admodum conuenit: Vt (secundum dentes) in hac enunuiatione, Æthiops est albus secundum dentes: Albedo enim imperfecte æthiopi conuenit, vt (album) per se nequeat de æthiope verè dici.

Determinatio-
nisi itaque quin-
que sunt gene-
ra. Quædam enim
determinationes
sunt

Solent hoc loco Dialectici de omnibus in vniuersum determinationibus vnā tradere generalē

LOGICES.

regulam memoratu dignissimā: quæ ita habet, Cui-
cunque vocabulo additur determinatio, hoc pro
omnibus & solis illis capitur, quibus cum eadē de-
terminatione sumptum, verè potest tribui: vt cū-
dicimus, Omnes principes qui tyrannidem in suos
subditos exercēt, Deo & hominibus abominabiles
esse; non omnes cōplectimur principes; sed eos dū-
taxat, qui iniquo & crudeli dominatu suos subdi-
tos opprimētes, recta ratione, & sanctis legibus re-
pudiatis, omnia pro sua libidine gerunt.

Postremò, licet ferè determinationem oporteat
in eadem extremi parte esse, in qua est vox quæ de-
terminat; tamē negari nō potest, quin interdū pro-
pter prædicatū pro eo accipiatur subiectū, pro quo
alterius prædicati respectu nō caperetur: vt cū dico,
Leo est marmoreus, prædicati causa, subiectum
(leo) nō pro vero leone, sed pro marmoreo sumi-
tur. Vnde tritū apud Dialecticos est istud, Talia sūt
subiecta, qualia permittuntur à suis prædicatis.

RATIO ARGUMENTANDI A RESTRICTO ad amplum, & vicissim ab amplo ad nō amplum, seu ad restrictum.

FRæquens est apud Logicos mentio cuiusdā for-
mæ argumentandi, ab amplo ad non amplū, &
à restricto ad non restrictū: verū quoniam ab ea
quæ est à genere ad speciem, aut à specie ad genus,
non videtur diuersa; & quidquid ad huius rei perti-
nere posset cognitionem, fusè à dialecticis in secun-
do topicorum, vbi locos à genere & specie tractāt,
explicatur. Idcirco satius duximus istam doctrinam
in suum differre tempus, quàm intempestiuus præ-
ceptionibus hoc loco tyronem onerare.

Plurima ante nos alii de Appellationibus sunt
commenti, sed quia superuacanea, & arbitraria
maiori ex parte videbantur, consultò ea prætermis-
imus, existimantes quicquid in hoc appellationum
loco scitu dignum est, id ad *ἐπιτροπὴν* posse referri.
Quod enim Appellationem Dialectici vocant: ut
cum dicitur, Video Papam, hoc est, fungentem iam
pontificatu, Grammatici vocant *ἐπιτροπὴν*. Que qui-
dem figura diligenter est notanda, memoriæq; mā-
danda, affert enim eius cognitio maximam lucem,
quandocumque in disputatione contingit verbum
aliquod acrius vrgeri. Exempli causa, si quis dicat,
Noui imperatorē, volens significare sibi comperta
esse omnia quecumque imperatori conueniūt, qua-
tenus imperator est; *ἐπιτροπὴν* erit, nec refert vitum
hoc ordine verba pronuntiet, Noui imperatorē, an
isto, Imperatorem noui, modò eundem sensum qui
iam explicatus est, significare & vrgeri velit.

In hoc igitur ac cæteris eiusmodi enuntiatis ad
receptas Grammaticorum regulas dirigēda est sen-
tentia, & vsitata loquendi intelligendique consue-
tudo sequenda, qua nulla præcepto in huiusmodi
re melior, nulla regula certior inueniri potest, ad
quam etiā omnia, quæ à nobis hæcenus dicta sunt,
tanquam ad Lydium (quod aiunt) lapidem, explo-
rari & emendari cupimus.

Neque interim nos ipsi in istis recognoscendis
atque limandis, si tantum otii à grauioribus occu-
pationibus fuerit cōcessum, elaborare grauabimur:
non enim ignoramus, quanti referat à prima at-
que optimis quibusque disciplinarum rudimentis
iuuen-

iuuentutem imbutam esse. Sed de his satis: nunc
pergamus ad expositionem.

DE EXPOSITIONE.

Nihil præterea addidissim prodidagmatis meis
(si modò mea sunt, quæ ingenuè fateor ex præ-
stantissimorum quorumque Dialecticorum præce-
ptionibus esse concinnata) neq; propositiones ob-
scuras exponendi rationem attigissim omnino, ob
id, quòd partim à Physicis, partim à Grammaticis
hæc petenda videbantur: nisi hic (ut aliàs sepe) scho-
larum me vicisset consuetudo, qua multis iam tem-
poribus obseruatum est, ut cum cæteris dialecticæ
prodidagmatis simul etiam de explicandis inuolu-
tis enuntiationibus aliquid adiungeretur, quæ qui-
dē pars etsi huius loci propria nō sit, plurimū tamē
lucis & ad veritatem patefaciendam, & ad sophi-
starum captiones conuincendas, subministrat.

*Est igitur Expositio, obscura enuntiationis aperta
& distincta explanatio: Ut ista, Solum vitium est vi-
tuperandum, sic exponi debet, Vitium est vituperan-
dū, & nihil quod vitium non sit, est vituperandum.*

Porro, obscuriorum enuntiationum (quas vulgò
in scholis exponibiles vocant) genera sex enumera-
ri cōsuevere his nominibus, Exclusiua, Exceptiua,
Reduplicatiua, Inchoatiua, Discrepatiua, Cōpara-
tiua, de quibus omnibus ordine iam dicemus.

DE EXCLUSIUIS.

*Exclusiue enuntiationes dicuntur, quas exclusionis
signa obscuras reddunt.*

Signa exclusionis sunt, solus, vnicus, modò, solū,
tantum, tantummodo, & si qua sunt alia eiusdē
significationis vocabula. Obscuritas autem enūtia-
tionum

PRODIGMATA

tionum exclusuarū inde oritur, quòd lateat quid à quo excludatur, aut quod non liqueat quàm multa exclusionis signum denotet eximenda.

Cæterum, quoniam non vnius formæ sunt exclusuarū enuntiationes omnes, idcirco nec vnica eas exponendi ratio est, eaque varietas clariùs & breuius paucis exemplis ostendetur, quàm multis regulis. Verissimum namq; est, quod vulgo dicitur, In exponibilibus iter breue admodum esse & expeditum per exempla; nimis verò longum, obscurum & intricatum per præcepta.

IN PRIMIS,

Quædam sunt exclusuarū, in quibus nulla negatio est, quæ ad sequentium exemplorum normam exponi debent, Solus sapiens est diues, hoc est, sapiens est diues, & nullus, qui non sit sapiens, est diues. Tantum diuitiæ laudantur, hoc est, Diuitiæ laudantur, & nullæ res quæ diuitiæ non sunt, laudantur: Vel sic, Diuitiæ laudantur & præterea nihil: Similiter expones illud Plautinum, Sola virtus expers se pulcri est; & illud Ouidianum,

Omnia perdidimus, tantummodo vita relicta est.

Secundo.

Quædam sunt, in quibus negatio toti præfigitur enuntiationi: Cuiusmodi est ista, Non tantum bestia est animal: quæ sic exponi debet, Bestia est animal, et aliquid quod non est bestia, est animal. Non ignoramus hanc sic exponi solere, Vel nulla bestia est animal, vel aliquid aliud à bestia est animal. Sed videant eruditi, anne iuxta vsitatam Latinè loquentium cōsuetudinem hæc sit falsissima, Non tantum homo est lapis. Cuius tamen expositio, si veterem expo-

LOGICES.

61

exponendi modum sequamur, erit vera; sic enim iuxta illum modum exponi deberet, Vel nullus homo est lapis, vel aliquid aliud ab homine est lapis. nobis autem vehementer absurdum videbatur tantam esse dissonantiã inter orationem exponendam & eius expositionem, vt alteram sensus communis vt falsam condemnaret; alteram verissimã esse pronuntiaret. Quapropter nemo mirari debet nostrã in hac parte recessionem à veteri scholarum doctrina, quæ tamen aliquam meretur veniam & excusationem, quòd ad propriam vim, & (vt loquuntur) ad rigorem orationis, non ad popularem loquendi usum fuerit accommodata.

Similiter expone illud Senece, Vacadũ non modò omni crimine, sed et criminis cuiusque suspicione.

Tertio.

Quædam sunt, in quibus soli verbo & non signo Exclusiuo negatio adiungitur, quæ ad hunc modũ sunt exponendæ, Tantum Deus non est creatura, hoc est, Deus non est creatura, & quæcunq; res nõ est Deus, est creatura. Similiter expone, Solum aurum non vritur: & illud Propertij,

Solus amor morbi non amat artificem.

Quarto.

Quædam sunt in quibus tam signo quàm verbo negatio additur: vt, Non tantum Græcus non est Barbarus: quam sic exponimus, Græcus non est Barbarus, & quidam non Græcus etiam nõ est Barbarus. Sic illud expone, Nõ tantũ gulę non est seruiendũ.

Quinto.

Quædam sunt, in quibus signum exclusionis adhibetur voci numerum denotanti: vt, Tantum quatuor

tuor sunt elementa. Tantum quinque sunt sensus exteriores.

Huiusmodi orationes bifariam Dialectici exponunt.

1. per nomen, plura, 2. per alius, alia, aliud.
Ut, Tantum quatuor sunt elementa, hoc est, Quatuor sunt elementa & non plura. 2. Quatuor sunt elementa & alia ab his non sunt elementa.

Ceterum nouerunt literarum studiosi, vel ex 10
triuialibus Grammaticorum præceptis, quo modo explicandæ sint exclusiua, quæ à parte alterius extremi interiectum habent exclusionis signum: Ut si quis dicat, Priscianum fuisse tantum Grammaticum, non negauerit ipsum fuisse virum magnum, doctum, 15
cordatum, diligentem, iustum, &c. sed Theologiæ, Iurisprudentiæ, aut alterius cuiusuis disciplinæ sublimioris scientiam ei duntaxat ademerit. Nam si vis excludentis particulæ, in accidens rei per alterutrum extremum designatæ feratur, solum excludit alia accidentia, non tamè quæuis alia, sed ea quæ licet alia 20
sint, aliquo tamen nexu cum priori deuincta tenentur. Qualis autem debeat esse iste nexu aut cognatio, certa regula comprehendi nequit, sed tota ista res ex proprietate cuiusque lingue & hominum rectè loquentium consuetudine, pèdet. Quapropter 25
ex his, non autem ex regulis dialecticorum, huiusmodi generis orationum, expositionem petendam censemus.

Ex ijs quæ modò diximus manifestum est, non 30
idem significare istas orationes, Tantum Cicero est orator: & Cicero tantum est orator: neq; istas, Solum

lus Virgilius est poëta: & Virgilius solum est poëta. Quare diligenter videndum est in istis & similibus omnibus, quid à quo excludatur: etenim qui dicit, Tantum Cicero est orator; omnes præter unum Ciceronem ab oratoria dignitate remouet atq; secludit; Qui verò dicit, Cicero tantum est orator; oratoriam artem Ciceroni concedens, cæterarum omnium disciplinarum laude illum spoliatur. Vnde, quantam sensus diuersitatem exigua ordinis verborum mutatio efficiat, perspicue cernitur.

DE EXCEPTIUIS.

Exceptiua enuntiationes dicuntur, quas exceptionis uocula obscuras reddit.

Excipientes uoculæ sunt, præter, præterquàm, nisi, 15
excipio, & quæcunque similes sunt significationis. habet autem exceptio propriè locum ubi vniuersalis comprehensio antecessit.

Enuntiationes exceptiua, siue affirmatione siue negationem contineant, ad ea quæ sequuntur paradigmata sunt exponendæ, Omne animal præter hominem est rationis expers, hoc est, Homo est animal, & homo non est rationis expers, sed omne animal quod non est homo, est rationis expers.

Nullus populus, Christiano excepto, ritè Deum colit, hoc est, Populus Christianus est populus, & populus Christianus ritè Deum colit, sed nullus populus qui non est Christianus, ritè Deum colit.

Cauendum diligenter hinc est, ne secunda interponentes sit vniuersalis: neque enim istam enuntiationem, Omne animal præter hominem est expers rationis, ad hunc modum rectè exponeremus, Homo est animal, & nullus homo est expers ratio- 30
nis,

nis, sed omne animal quod nō est homo, est expertus rationis. nam contingit, talem sequendo exponendi formulam, exponendam enūtiationem à sua expositione dissidere: vt patet in isto exemplo, Omne animal præter hominem est expertus artis medicæ: 5 cum enim hæc enūtiatio manifestam contineat veritatem; eius tamen expositio, si secunda pars vniuersè ponatur, apertè falsa erit: sic enim exponetur, Homo est animal, & nullus homo est expertus artis medicæ, sed omne animal, quod non est homo, est expertus artis medicæ, cuius expositionis secundam partē redarguit experiētia, & falsam esse demonstrat. 10

DE REDUPLICATIONIBUS.

Enūtiationes Reduplicatiuæ sunt, quas reduplicatiōnis vocabulum obscuras reddit.

Reduplicatiōnis vocabula sunt, quatenus, vt, & quæcunque similem obtinent significationem: Sic dicta, quòd in vno extremo veluti repetant causam, propter quam ei alterum extremum conueniat aut non conueniat. Cùm enim audis, Homo quatenus ex elementis constat contrariis, est mortalis, illud (quatenus constat &c.) ita accipies, vt sit causa cur homo sit morti obnoxius. Et hic proprius est harū vocularum vsus, vt designet causam propter quam prædicatum subiecto tribuitur aut negatur. Minus proprius et rarior vsus est, vt solum necessariam quandam consecutionem denotent: Vt in hac oratione, Animal quatenus ridendi facultate præditum, rationis est particeps, si vera concedatur: solum significatur alterum extremū alteri conueniens esse. Alioqui ex vi reduplicatiōnis significatur, ridendi facultatem esse causam rationis vsus: quod

quod falsum est, & proinde sequendo Latine loquendi proprietatem, falsa esset eiusmodi oratio iudicanda.

Tertio accipiuntur eadē voculæ specificatiuè 5 (vt loquuntur) hoc est, explanationis, & perspicuitatis causa in oratione adhibentur, cùm nimirum per eas significatur alterum inesse alteri secundum considerationem aliquam, quæ nec est causa inherentiæ, nec illationis, sed tantum certam exprimit 10 rationem siue conditionem, sub qua alterum alteri tribuitur, aut ab eo remouetur.

Vt si dicatur, Princeps quatenus princeps non peccat, Non est hoc sensu accipiendum, Principatus est causa ob quam princeps non peccat: sed solum ibi explicatur, quo modo non peccare principi conueniat. Item cùm dicimus hominem quatenus ægrotum sanari, indicamus sub qua ratione homini conueniat sanitatem recipere.

His ita præmissis dicimus enūtiationes, in quibus reduplicatiōnis vocula propriam vim retinet per hypotheticas causam designantes, ad sequentium exemplorum normam exponi debere.

Exemplum reduplicatiuæ affirmantis.

Homo quatenus est rationis particeps, ad ridendum est aptus, sic exponitur: quia homo est rationis particeps, ideo est ad ridendum aptus.

Exemplum reduplicatiuæ negantis.

Homo non quatenus legem diuinam transgreditur est diligendus. Cuius expositionem continet 30 ista hypothetica, Non ideo est homo diligendus quia legem diuinam transgreditur. Vbi autem sola denotatur vnius ex altero consecutio, per hypotheti-

theticam conditionalem expositio facienda est: vt, Animal quatenus ridendi facultatem habet, ratione est præditum: sic exponi debet, Animal si ridendi facultatem habet, ratione quoque est præditum.

Si verò explanationis causa adhibeatur, & (vt 5 dici solet) specificatiuè accipiatur reduplicationis signum, tum per enuntiationem categoricam facienda erit expositio, ad hunc modum, Ens vt ens, est subiectum Metaphysices, id est, Ens acceptum sub generali notione entis, est subiectum Meta- 10 physices.

Addunt præterea Reduplicationis signa causam proximam, & (vt loquuntur) immediatam denotare: vnde hanc, Socrates vt animal, sensu est præditus, concedunt; istam verò, Socrates vt homo, est sensu præditus, negant. Quam quidem sententiam nec probamus, nec magnopere improbanus: & quia non magni refert, in quam partem discentium iudicia hîc declinent, per nos licet vnicuique quod sibi probabilius videbitur, sequi. 15

DE INCHOATIVIS. 20

Inchoatiuas enuntiationes vocant, quas verba, incipit, fit, generatur, & eiusdem significationis alia, obscuras reddunt.

Sub his comprehendere enuntiationes ex definit, 25 corrumpitur, & similibus constantes. De istis si accuratiùs esset agendum, plurima necessariò ex Physica repetenda forent, de rebus nimirum permanentibus & fluxis, quas successiuas vocant. deinde de puncto temporis, eiusque varietate, & alijs huiusmodi. Quæ consultò hîc omittimus, ne rem abstrusam, & quæ exercitatum in dialecticis & physicis 30 difficul-

difficultatibus ingenium postulat, intempestiuè tyronibus obtrusisse videamur.

Satis itaque fuerit vno aut altero exemplo huius expositionis ratione gustadam studiosis præbuisse.

5 De rebus permanentibus quæ incipiunt aut desinunt, sit hoc exemplum,

Homo incipit esse.

Quod sic explicant, Homo nunc est, & proximè ante hoc temporis punctum non fuit.

10 *Homo desinit esse.*

Sic exponunt, Homo nunc non est, & proximè ante hoc temporis punctum fuit.

De rebus fluxis quæ esse incipiunt, aut desinunt, sit hoc exemplum;

15 *Motus incipit esse.*

Quod sic exponere solent nonnulli, Motus nunc non est, & proximè post hoc temporis punctum erit. Alij sic, Motus nunc est, & proximè ante hoc temporis punctum non fuit.

20 *Motus desinit esse.*

Hoc est, Motus nunc est, et proximè post hoc temporis punctum non erit. Alij sic explicant, Motus nunc non est, & proximè ante hoc temporis punctum fuit, sicut de rebus permanentibus, cum desinere dicuntur, paulo antè exposuimus. Verùm huiusmodi cōtrouersiarum subtiliorem excussionem ex 4. Physicorum petendā relinquimus: nos huius expositionis vtitata exempla studiosis proposuisse ducimus esse plus satis. Nam omittere omnino maluissimus, quia Physices poscunt cognitionem: vbi 30 disputatur, an puncto an spatio temporis, hominis generatio perficiatur, & alia permulta ad cuius lo-

PRO DIDAGMATA

ci plenam cognitionem necessaria.

DE DISCREPATIVIS.

Discrepativas enuntiationes vocant eas quae ex vocabulo, duarum rerum inter se differentiam denotant, constant.

Vocabula autem differentiam denotantia sunt, ista, diuersus, alius, differt, & alia simili praedita significatione.

Harum enuntiationum facilis est explicatio: nam haec, Homo differt ab equo, facillime ad hunc modum exponitur, Homo non est equus: et ista, Homo non differt ab equo, Homo est idem quod equus.

Ceterum ista oratio, Socrates differt a seipso puero vir factus, sic exponi debet, Socrates iam vir existens, non est idem secundum omnia accidentia, qui erat puer. Ut doceri solet in declaratione differentiae communis apud Porph. qui facit idem a seipso diuersum, comparatione temporum diuersorum, & diuersorum accidentium, quae uno tempore adsunt, alio absunt, quemadmodum accidentis est natura.

Summatim ergo omnia huius generis enuntiationes explicantur eiusmodi enuntiationibus, in quibus rerum differentium una ab altera vel penitus separatur, vel aliquam habere proprietatem quae alteri non conueniat, designatur.

DE ENUNTIIATIONIBVS COMPARATIVIS.

Enuntiationum ex comparatiuo constantium tam obuia expositio est, ut potuerint istius generis enuntiationes non numerari cum orationibus quae egent explanatione. Quia tamen in earum numero

LOGICES.

numero a dialecticis collocari solent, receptum sequentes morem, non nihil de illis dicemus.

In primis est videndum, num vera propriaque sit comparatio. Ad propriam comparationem necesse est posituum eius accidentis in quo fit comparatio utriusque earum rerum quae comparantur, verum tribui. Quare ista non est propria comparatio, Creatura est ignobilior creatore, Deus est melior diabolo; cum haec orationes verum esse non possint, Creator est ignobilis, Diabolus est bonus: Id quod Aristoteles quoque docet, ubi secundam qualitatis proprietatem explicat his verbis, *ἀπὸ ὧσδ' ἐ, ἐὰν μὴ ἐπιδέχηται ἀμφοτέρω τὸν τῷ ἀποκειμένου λόγον, οὐ βῆθισεν τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρου μᾶλλον*, hoc est, Omnino autem, nisi recipiat utrumque comparatorum, eius rei de qua agitur rationem, alterum altero non dicitur magis id esse.

Ex quo Aristotelis loco intelligitur comparatiuum accipi improprum, quandoque per unam exponentem, aut per contrarium posituum addito (minus) ipsum interpretamur. Exempli gratia, Simplex furtum melius est sacrilegio, sic exponitur, Simplex furtum est minus malum quam sacrilegium. Item, Creatura est ignobilior creatore, hoc est, Creatura habet ignobilitatem quae non est in Creatore. Quae verum perfectam & propriam denotant comparationem, eas solent per tres enuntiationes exponere: Affirmantes quidem hoc modo, Cygnus est albius homine, id est, Cygnus est albus, & homo item albus est, nullus tamen homo tam est albus quam cygnus.

Negantibus verum enuntiationibus, quae affirmantibus

tibus contradicunt, contraria expositio accommodanda est: vt, Non omnis leo fortior est homine, sic exponitur, aut leo non est fortis, aut nullus homo est fortis, aut aliquis homo tā est fortis quā leo.

DE SUPERLATIVORVM EXPOSITIONE. §

Enuntiationes ex superlatiuo constantes hinc difficultatem habere videntur, quod superlatiuus nunc per affirmationem, nunc per negationē exponatur. Si per affirmationem exponere libeat, quæ expositio maximè propria est, (quemadmodū natura trium graduum arguit, exigens rem superlatiuo denominatam tertio velut gradu superare: vt eruditissimè Laurentius Valla docet libro suarum elegantiarum primo) sequēris hoc paradigma, Cicero est Romanorum eloquentissimus, id est, Cicero est Romanus eloquens, & alij pleriq; Romani item sunt eloquentes; verū Cicero ceteros Romanos omnes eloquentia vincit. Si verò per negationem interpretari placeat, imitaberis hoc exemplum, Substantia est genus supremum, id est, substantia est genus altum, & alia pleraque sunt alta genera; nihil tamen est quod substantia superius genus dici possit. Cuius expositionis cognitio, & ad Isagogen Porphyrianam, & ad Categorias Aristotelis rectius intelligendas non parum conducit.

Quod si enuntiationes ex superlatiuo constantes negationem contineant, qua superlatiuus negetur, earum expositio per disunctiuam enuntiationem conficietur hoc modo, Therstes non fuit Græcorum formosissimus, id est, vel Therstes non fuit Græcus formosus, vel nulli Græci fuerunt formosi,

si, vel non omnes Græcos formæ elegantiā superauit Therstes.

Hactenus eas explicauimus dialecticas vocū affectiones, quæ ad nostrum institutum videbantur pertinere, quæque ad veritatem facilius in omni oratione eruendam aliquid habere momenti iudicauimus, quibus viua præceptoris vox facile adde-re poterit, si quid vsquam deesse videatur.

ANACEPHALEOSIS CAPITVM

OMNIVM IN PRODIDAGMATIS

tractatorum ad faciliorem repetitionem, & confirmationem, memoria puerorum.

IN Prodidagmatis Logices agitur de varia vocū vsurpatione, quam qui ignorat aut non aduertit, is procul dubio & in veritate & falsitate orationis iudicanda (quæ duæ res in omni disciplinarum genere præcipuum tenent locum) insigniter est allucinaturus. Neque enim fieri potest, vt is verè & sine hæsitantia quid verum, quidue falsum sit, definiat, qui non videt quando vocabulum denotet communem speciem, quando indiuidua: quando ipsum latius vegetur, quando sit angustius accipiendum, &c. quæ omnia subiecta tabella ob oculos ponit.

E 4 VOCES

Voces
vsq.
pan-
tvr.

respon- sio P.A.O.	}	SEMPER: Ut cum Dialectici dicunt, Homo albus, est oratio neque vera neque falsa.	Trahitur Iacobus pag. 15 & 18
		SIMILIBUS in numero & casu, in alia oratione: Ut subiectum huius, Homo dicitur de Catone.	
SIGNI- ficatiue pro re- bus	}	DISSIMILIBUS in numero vel casu: Ut in exem- plo iam commemorato ablatuus (Catone) pro nomi- natiuo (Cato) in hac oratione polito, Cato est homo accipitur.	18
		SIMPLICITER seu pro rebus primo significatis: Ut cum Dialecticus dicit, Homo est species.	
PERSO- NALI- TER seu pro re- bus non primo significa- tis.	}	SINGULARITER: Ut subiectum huius, Cicero est eloquentia Romanæ prin- cept.	14
		DETERMINATE: Ut subiectum huius, Alquis homo est laude dignus.	27
CON- FVSB	}	DISIVNCTIM: Ut predicatum huius, Omnis bestia est animal.	19
		COPVLATIM: Ut subiectum huius: Omnes sensus extenores sunt quinque.	38
COM- MVNI- TER.	}	OMNIBVS, Ut subie- ctum huius. Omnis ho mo natura scire de- siderat.	41
		VNI- uersæ pro	41
}	}	Commodè acci- pienda est vni- uersalis signifi- catio: ut Deus creauit omnia. Generibus tan- tum seu specie- bus: Ut, Omnis sensus inest ho- mini.	
		DVOBVS tantum, Nudus utque	42

TABVLAS de Appellatione & Expositione ob chartæ angustiam omitimus: quas si quis desideret, diligenter ea quæ superius sunt à nobis de his rebus dicta per legat. quæ diligentia antegressa, nullus fuerit negotij desideratas tabellas confi- cere.

Quis sit prodidagmatum usus, habes pag. 7. & 16. multis que aliis locis.

AMPLE, pro suis significatis relatis ad diuersa tempora, ut in lege Atinia, Quod sarre- ptum erit, eius rei æterna auctonitas esto.

RESTRICTE, per aliquam deter- minationem adiecta. Ut (opes) in hac, Nullus ad amissas ibit amicus opes.

73
AD PRODIDAGMATA
LOGICES APPENDIX.

HVNÆVS LECTORI.

SOLENT ALII DIALECTICI amice Lector, dicturi de vocū acceptionibus, primo statim initio varias recensere vocis seu verbi simplicis diuisiones, vtiliter quidem, sed nostro iudicio nimis aridè atque seuerè: cum enim in istis rebus vtilitas & usus potissimum discipulis ostendi debeat, totum hunc locum silentio præterierunt: Nos satius duximus eiusmodi diuisiones in extremam nostri libelli partem, differre, easq; paulo latius quam alii solent, pertractare, adiungendo videlicet de usu & vtilitate huius doctrinæ, quod ab aliis est prætermisum, ut in his rebus per se horridioribus cascendis, conspecto earum fructu atque præmio, labores à iuuenibus libentius & alacrius suscipiantur.

Hæc te paucis monere volui optime lector, ut nostri consilii cognitam haberes rationem. Vale igitur, & in iudicando candorem adhibe, nostrum que laborem iuuentutis vtilitati destinatum, fronte serena quaso excipere velis.

E S D E

74
DE VSITATA APVD DIALECTI-
COS VOCVM DIVISIONE
BREVIS ISAGOGE.

Vox signum est mentis, eiusque index 5
& exemplar, vt ait Quintilianus. hinc
dicitur vox significare. Est autem Signi-
ficare, parti intelligenti seu mēti aliquid
representare. Quod quidem fit aliquando ex homi-
num instituto; aliquando verò alia ratione. 10

Vnde significare diuidi-
tur in significare { ex arbitrio hominum,
et ex natura.

Illud significat ex arbitrio hominum, quod ex
hominum autoritate ac institutione suam signifi-
cationem accepit: vt voces cuiusque idiomatis pro-
priae, quæ etiam non intelliguntur, nisi ab ijs, qui
idiomatis eiusmodi sunt periti. 15

Vocis ex arbitrio hominum significantis bipar-
tita est
significatio: { Pura. { Primatia
Mista. { Secundaria. 20

Pura significatio est, cùm præter rei nudam natu-
ram nihil amplius per ipsam vocem designatur: cu-
iusmodi sunt harum vocum significationes, homo,
caelum, vitium, virtus.

Primaria significatio est res quæ statim vt vox 25
oblata est, menti representatur: vt est animalis na-
tura, per hanc vocem (animal) denotata.

Secundaria significatio est id de quo vox dicitur
ratione primariæ significationis. Sic animalia sin-
gula dicuntur secundariæ significationes huius vo-
cis (animal). Nam & hic homo est animal: Item illa
bestia 30

bestia est animal. Et item de ceteris, quibus anima-
lis natura inest. idque ratione primariæ significatio-
nis, seu naturæ cuiusdā communis per animal pri-
mò designatæ, quæ participant omnia eius inferiora
atque indiuidua. Sic (albi) licebit duplex distin-
guere significatum; nam (album) primò significat
albedinem ipsam; secundo autem loco, omnes res
albas, ebur, cygnum, parietem, &c.

Mista significatio est, cùm præter rei nudam natu-
ram, aliquis modus quo illa res accipi debet, per
ipsam vocem quoque designatur. Cuiusmodi cer-
nere licet in istis vocibus, Nemo, Nusquam, Ali-
quando, Semper, & his similibus, de quibus postea
latius dicitur.

Ex natura id significat, quod non ex hominum
arbitrio, neque volūtate, sed suapte natura aliquid
representat, vt imago Cæsaris, Cæsarem: gemitus
infirmorum, dolorem: risus, latitiam: & quod in
speculo est, rem ante speculum positam.

Vnde palàm est magnas & apertas in simplici-
bus vocibus non modò diuersis, sed etiam iisdem
inueniri significandi varietates: ad quarum diluci-
diorem explanationē aliquot vocis simplicis subii-
ciemus diuisiones, præmissa tamen consuetā ac ge-
nerali signorum distributione. 25

Generalis diuisio signorum.

1. Sectio.

Signum

Notio seu *νοτια*, Vox, Scriptura.

Notio seu *νοτια* est quædā rei interior represen-
tatio, & quoddam veluti simulacrū, quod vel au-
dita voce, vel inspecta scriptura mente comprehē-
dimus: vt quilibet experiri potest audita hac voce
homo,

APPENDIX

76
homo, vel equus. De his notionibus seu conceptibus (vt alii vocant) plura extant apud Aristotelem in initio libri *περὶ ἑρμηνείας*.

Vox est vocabulum ore pronuntiatum, vt vocabulum (homo) cum profertur.

Scriptura est vox literis expressa: vt scriptura (homo) quacumq; in materia formetur, siue charta, siue ligno, siue ære, siue lapide & quocumq; instrumēto. atqui hæc tria pulcherrimo inter se ordine cohærent.

Notio, Vox, Scriptura.

Notionem primū, deinde Vocem natura instituit: postea scripturā hominū industria adiecit. Cū enim homo natura ciuili sit & socialis, magis quàm quoduis aliud animal, neq; possit alter alterius intueri animū, datæ sūt ei à natura voces, velut signa quædā & instrumenta ad exprimendas alijsq; patefaciēdas animi sui cogitationes. Quū verò ad absentes & eos qui futuris sæculis nos secuturi sūt vocibus vt non liceret, inuētę sunt postea ab ingeniosis hominibus literæ, quibus mētis cogitata etiā ad posteros & absentes trāsmittērētur. Quatū inuentionem Lucanus ad Phœnices refert his versibus,

Phœnices primi (fama si creditur) ausi

Mansuram rudibus vocem signare figuris.

Ex triplici signo iam cōmemorato nobis vox seu vocale signum in his Logices prodidagmatis totaque Logica præcipuè vsui est: de quo & deinceps agetur. De scripturis quidem & animi notionibus incidit quoque nonnūquam mentio, sed rariùs: & signo vocali rectè intellecto scripturā et animi notionē illi respōdentē intelligere nullius est negotij.

Diuisio

AD PRODIDAG. LOGICES.

77

Diuisio vocis,

2. Sectio. Vox } Simplex,
} Coniuncta seu oratio.

Categorematica, Syncategorematica, Mistā.
Κατηγορηματικῆ, Συγκτηγορηματικῆ, Μιστῆ.

5 Vox simplex est vnicum alicuius idiomatis vocabulum, separatim sumptum, vt sunt, cælum, terra, scientia, virtus, &c.

10 Vox coniuncta seu oratio est vocū simplicium aptè & iuxta grāmaticæ leges inter se cohærentiū aggregatio: cuiusmodi sunt istę, Vir probus, mulier pudica: itē ista, Nō omnia possumus omnes. Ceterū vox cōiuncta nō est nostri instituti. Quapropter ea ommissa simplicis vocis tantūmodo diuisiones persequemur.

15 Categorematica vox est, quæ ex se aliquid significat seu rem aliquam audientis animo representat, & nullum includit syncategorema: vt (homo) ex vi suæ significationis designat animal rationis participes, & illud audientis animo representat. Græci huiusmodi vocabulum appellant *Κατηγορηματικῆ*, Latini significatiuum vulgo interpretantur.

20 Syncategorematica vox est vocabulum quod nihil ex se significat, sed solū cum aliis posita tribuit illis significandi modum: Vt cū dico, Omnis homo est animal, nihil quidem vniuersale signum ibi significat, ipsum tamen non esse otiosum palam est: nam vocis (homo) significationi modum addit tale vt iam vniuersè sua significata representet. Syncategoremata igitur sunt, Omnis, quilibet, nullus, aliquis, quidā, hic, ille, vtnā, quidē, apud, et huiusmodi sexcetera, quę vel signa sunt vniuersalia aut particularia, vel cōiunctiones aut præpositiones: huiusmodi sunt etiā aduerbia nō nulla, deniq; & pronomena primitiuæ speciei suis substantiuus adiuncta atq;

APPENDIX

adiectiuè sumpta. Nam cum ponuntur per se loco proprii nominis, tunc categorematum vim & significationem habent, atque significant idem quod illa, quorum loco ponuntur.

Vox mista est, quæ ex categoremate & syncategoremate conflatur, hoc est, quæ simul & categorematis & syncategorematis vim ac denotationem complectitur: ut nemo, id est, nullus homo. Quæ significatione etiã (nullus) reperitur: ut, Nullus ubique potest felici ludere dextra: Nihil, id est, nulla res: Semper, id est, omni tempore: Vbiq;, id est, omni loco: Nusquam, id est, nullo loco, & sic de aliis tum nominibus, tum aduerbiis, de quibus in prodidagmatis plurima sunt exempla, ubi signorum vis & natura explicatur.

Aduertat studiosi, sublatis categorematis, syncategoremata significationis expertia esse: non aliter atque membrum à reliquo corpore resectum exanguè est, omniq; suo vigore destitutum: ut signum (Omnis) (quilibet) vel (aliquis) quid quæso designabit, nisi cuiuspiam voci significanti coniungatur? Nihil profecto. Verùm alteri additum, magnã efficit in illius significatione mutationem: Hinc diuersitas oritur cum dicitur, Omnis homo; & cum dicitur, Aliquis homo: Nam (homo) per accessionem signi vniuersalis induit aliam affectionem, nimirum, ut vniuersè sumatur, quam affectionem non habet, quando præfigitur illi signum particulare.

Rursus quemadmodum inter notas Arithmeticas. 0. per se nihil significat: sed aliis addita dat eis aliam significationem. ut. 1. quod vnum significat. addito 0, (10) fit decem; et 2. quod duo denotat, addito

AD PRODIDAG. LOGICES. 79

dito 0. (20) significat viginti: ita syncategoremata, quæ per se nihil omnino significant, aliis addita, significandi modum illis tribuunt: ut cuius eorum naturam atq; vsum in oratione consideranti planum est.

3. Sectio. Vox categorematica

Vniuoca, *ἑνὸς ἴσους*,
Æquiuoca, *ὁμοῦ ἴσους*.

Vox vniuoca dicitur, quæ vna ratione notionemq; sua significata repræsentat.

Æquiuoca vox dicitur, quæ diuersis rationibus notionibusq; sua repræsentat significata: ut (homo) si ad singulos homines viuos denotandos referatur, vox est vniuoca. Nam sua significata omnia, nimirum omnes homines viuos, vnica ratione notionemq; designat.

Eadem vox (homo) si ad hominẽ, alium quidem viuum, alium autem pictum referatur; vox erit æquiuoca: Nã non vnica ratione, aut notionem illos significat, sed diuersis rationibus atq; notionibus. Idem ergo vocabulum cum diuersis collatum vniuocum est & æquiuocum, ut de voce (homo) iam ostensum est. At de vniuocis & æquiuocis satis superq; pro instituto dictum arbitramur: quod eorum accuratior tractatio ad Aristotelis pertineat Categorias. ad quas, cum Porphyrij aliquot locis, facilius intelligendas, non parum lucis quæ modò diximus sunt allatura.

4. Sectio. Vox

Communis, Singularis.

Vox communis est, quæ multis rebus significandis est destinata: Cuiusmodi est animal, quæ vox omni-

omnibus ijs quæ animalis nomine continentur, si-
gnificandis est destinata : Et similiter de aliis voci-
bus quęcunque multas res ambitu suę significatio-
nis comprehendunt, est dicendũ. Ex qua definitio-
ne intelligitur latius hoc loco vocem communem s
patere, quàm apud Porphyriũ vocẽ vniuersalem.

Singularis vox est quæ vnica rei singulari deno-
tandæ est destinata : Cuiusmodi sunt istæ, Petrus,
Roma, Hæc arbor.

Caterũ, vt plenius intelligant studiosi, quas vo- 10
ces pro singularibus Dialectici habeant, aliquot
eorum regulas hęc subiiciemus.

PRIMA EST.

Omne nomen proprie qualitatis, est vox singularis:
quancung rem designet, siue hominem, siue equũ, 15
siue montẽ, fluuium, oppidũ, regionẽ, siue quoduis
aliud. vt, Virgilius, Bucephalus, Lycisca, Athlas, Di-
lia, Louanium, Brabantia, & similia omnia.

SECUNDA.

Nomen appellatiua qualitatis sumptum cum pro- 20
nomine demonstratiuo primitiua speciei, est vox singu-
laris: Vt cum dicimus, hic homo, hoc animal, hæc
substantia: Nam & ex genere & ex specie singularis
vox, pronominis accessione, confici potest.

Dixi (cum pronom. demonstrat. primitiua speciei) 25
quandoquidẽ alia pronomina communibus voca-
bulis adiuncta, non singulares voces efficiunt, sed
cõmunes relinquunt: vt, Codex meus, quemlibet
ẽ meis libris significat, & quolibet eorum osten-
so, verẽ dixerim, hic est meus codex. 30

TERTIA REGVLA.

Nomen commune sumptum cum singulari in eodem
casu

casu, etiam si, qui, quæ, quod intercedat, est vox singu-
laris : Vt cum per appositionem Grammaticorum
figuram dicitur, virgo Maria, vrbs Athenæ : Item,
Equus Alexandri qui est Bucephalus.

5 Consultò adiecimus (in eodẽ casu) alioqui enim
vox permanebit communis : vt cum dicitur, Liber
Aristotelis, Equus qui est Alexandri magni; in qui-
bus exemplis manifestum est voces cõmunes per
accessionem indiuiduarum vocum restringi qui-
10 dem, non autem singulares reddi.

QVARTA REGVLA.

Omnis aggregatio ex vocibus singularibus interue-
niente copula (&, vel simili) copulatiu accepta, pro
singulari voce habetur: Verbi gratia, si dicã, Oreltes
15 & Pilades sanctissimẽ amicitiam coluerunt, subie-
ctũ pro singulari voce habetur: neque obstat quòd
pro duobus hominibus capiatur, satis est quod nõ
possit separatim de multis verẽ dici. Secus est de il-
la vocũ aggregatione quę fit interueniẽte coniun-
20 ctione disiunctiua; siquidẽ ea nõ in singularum, sed
in communium vocum numero reponi debet, nisi
ex singularibus vocibus planẽ inter se synonymis
constaret, quod rarum est apud scriptores: vt hæc vo-
cum aggregatio (Virgilius vel Cicero) est vox cõ-
25 munis, quia separatim de vtroque dicitur. Nam &
hic (Cicerone demonstrato) est Virgilius vel Cicero,
& ille (ostenso Virgilio) est Virgilius vel Cicero.

Ista verò (Tullius vel Cicero) est vox singularis,
quia idem planẽ (Tullius) & (Cicero) significant,
30 neque diuersis rebus tribui possunt.

Dictum est (ex vocibus singularibus) vt ostende-
retur, alioqui copulatum esse vocem communem,

siue ex vtraque parte communi, siue ex altera tantum componatur: Vt (Orator & Philosophus) de multis seorsum acceptis dicitur.

Nam hinc Tullio et Aristotele, hinc Demosthene & Platone demonstratis, verè dicas, hi sunt orator & philosophus. Istud quoq; (Homo & Socrates) communis vox est, diciturque de multis seorsum, utpote Socrate & Aristotele, rursus Socrate & Theophrasto, quorum vtrouis pari ostenso, verè dixeris, Hi sunt homo & Socrates.

Postremò adiectū est (si coniunctio, & vel simili copulatiū sumatur) ad indicandum, non vnus vocis, sed duarū potius aut plurium vim & locum obtinere eam verborum aggregationem, in qua (et) diuisim accipitur, vt in hoc exemplo, Socrates & Aristoteles maximam excitauit apud posteros sui admirationem; neque enim, si sententiam spectes, est vnum duntaxat huius pronuntiatū subiectum, sed duo, vt ex Zeugmaticæ locutionis proprietate facile demonstrari potest: ex quo consequitur, nunc commemoratam vocum coaceruationem, non ad simplicium verborum, de quibus in præsentia agimus, sed ad coniunctorum ordinem propriè pertinere. Alij aliter dicunt atque docent: nos quod ad veritatem proximè accedere videbatur, ingenuè aperuimus, in mediumque protulimus; liberam interim lectori de hac tota re & iudicandi, et quam voluerit opinionem amplectendi concedentes potestatem.

Verum, vt clariùs intelligat inuentus, quæ de, & nunc copulatiū, nunc diuisim sumpto diximus, sequentem subieciimus tabellam, vbi eadem opera aliquid

aliquid de disiunctiua coniunctione addidimus, quoniam disiuncti quoq; superius facta est mentio.

5	C	Hypotheticè seu copulatiuè, & efficit enuntiationem hypotheticam copulatiuam: connectit enim enuntiationes, vt Xenocrates calcibus eger, & Aristoteles indiget freno.
10	C	Diuisim, hoc est, quando enuntiatio cuius partes nectit, in hypotheticâ, eadem permanente sententia, conuerti potest: Vt in hoc exemplo, Socrates & Aristoteles discipulos habuit beneuolos, coniunctio (&) diuisim accipitur: prædicatū enim vtriusq; parti subiecti seorsum denotatur cont. enire, cuius acceptionis à superiori distinctio in certo quodam comprehensionis modo magis quam in sensu est posita.
15	C	Copulatiū, hoc est, quando enuntiatio categorica in hypotheticam mutari nequit, eodem conseruato sensu, vt cum sic dicitur, Ignis, aer, aqua & terra sunt quatuor elementa: Vbi prædicatū non seorsum partibus copulati denotatur conuenire, sed toti copulato: quod velut vnum extremum est accipiendum in examinanda eiusmodi orationis sententia, & eius veritate inquirenda.
20	D	Hypotheticè seu disiunctiue, & efficit hypotheticam disiunctiuam: consistit enim enuntiationes: vt Dies est, aut nox est.
25	D	Diuisim: Cum enuntiatio categorica in hypotheticam sensu non variato commutari potest: Vt Zeno vel Epicurus male sensu de summo bono: quæ quidè acceptio non tam re & sensu, quam imaginatione quadam, à priori differt.
30	D	Disiunctim: Cum categorica in hypotheticam disiunctiuam mutari nequit eodem sensu permanente: Vt cum dico, Omne animal particeps est, vel expers rationis.

De his omnibus regulæ permultæ tradi possent, quas tamen cōsultò prætermittimus, quòd his quæ modò dicta sunt, cognititis, patefacta sit via ad reliqua facile inueniēda. Et si in aliqua huius generis

difficultatum hæreat lector, doctorum hominum loquendi consuetudinem potius, quam regularum subtilitatem consulendam censemus.

5. Sectio.

Vox

Primæ intentionis, Secundæ intentionis.

Vox primæ intentionis est vocabulum ex prima instituentium intentione destinatum ad rem aliquam designandam, siue ea substantia sit, siue accidens. Cuiusmodi sunt vocabula omnia iis rebus tributa, quibus in familiari congressu vulgus hominum passim vtitur, dum vnus alteri mentis suæ cogitata vult aperire atque detegere: vt, homo, arbor, lapis, percutio, amo & similia.

Vox secundæ intentionis vocabulum est ad disciplinæ alicuius tractationem destinatum, & vocis ipsius aliquam proprietatem denotans: vt, nomen, pronomen, verbum, declinatio, coniugatio: item vniuersale, genus, species, indiuiduum, syllogismus, & id genus infinita, quæ aliàs vel vocabula artium, vel nomina nominum vocantur: passim tamen à Dialecticis nomina secundæ siue impositionis siue intentionis appellantur. Cuius quidē appellationis hæc mihi videtur esse ratio, quod prima hominum cura fuerit, vt singulis rebus, de quibus verba facere in consortiis atque conuentibus oporteret, sua nomina imponerentur. Postquam verò huic intentioni vtcunque satisfactum viderunt, vterius progredientes, quoniam animaduertebant necessarias fore artes aliquas, per quas nominibus inuentis rectè vterentur: alia excogitauerunt vocabula quæ disciplinis duntaxat inferuirent, & vocum proprietates denota-

denotarent. Omnibus itaque rerum nominibus iam constitutis, ad ipsorum nominum proprietates exquirendas & appellandas transferunt. Et huiusmodi vocabulum quod casibus inflecti posset, nomen: quod autem temporibus variaretur, verbum, appellandum censuerunt. Hac de re diffusè agit Boëtius, primus huius diuisionis autor, in eo libro quo categoriarum Aristotelis explicatione persecutus est.

De utilitate huius diuisionis.

In primis confert hæc diuisio plurimum ad acceptionem technicam & simplicem rectius intelligendam. Solet enim dici, Quoties subiecto secundæ intentionis vocabulum tribuitur, subiectum accipi technicè; aut simpliciter: de quo plura suo loco. Insuper qui hodie Logicam profitentur, inter docendum frequenter talium vocabulorum faciunt mentionem. Quare eorum facilem ac planam attulisse explicationem, dum in vocis simplicis diuisionibus versamur, neque ingratum studiosis, neque inutile futurum rati sumus.

6. Sectio.

Vox

Propriè sumpta, Metaphorica.

Vox propriè sumpta est, quæ in oratione posita id, ad quod significandum fuit imposita, designat: Vt in ista oratione, Homo est animal rationis & consilij particeps. Item, quicquid est simplicium vocum primam & genuinam retinentium significationem propriè accipi dicitur.

Vox metaphorica est simplex vocabulum, quod à significatione genuina & propria, ad impropriam transfertur: vt cum dicimus, Video pro intelligo,

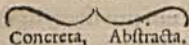

Olfacio pro suspicor . Item cum astutum, vulpem, animosum, leonem, delatorem, canem dicimus : & alias saepe, cum nomen aut verbum ex proprio loco in eum transfertur, in quo aut proprium deest, aut translatum proprio conuenientius iudicatur.

Hanc vocis diuisionem nequaquam putauimus omittendam, quod his, quae diximus intellectis, obscurissimus ille locus in Dialectica, a translatione, clarissime & facillime intelligatur, vnica nimirum hac regula obseruata: Quidquid alicui couenit sub voce metaphorica, idem quoque sub voce proprie sumpta couenire, & contra: vt, Turpe est hominem esse pecudem: ergo, esse hominem voluptarium, turpe est. Rursus si leo rugiens fugiendus est, & diabolus est fugiendus.

7. Sectio.

Vox

Vox concreta est vocabulum simplex, significans formam, simul cum subiecto, vt album denotat albedinem cum subiecto cui inest albedo.

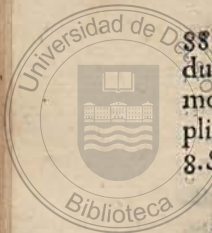
Ob id autem eiusmodi vox dicitur concreta, quod rem praecipue significatam, cum subiecto cui inest, nos simul cernere faciat: audita enim hac voce (album) albedinem non nude concipis, sed simul etiam subiectum, in quo continetur, mente complecteris.

Ex his liquet, duplex esse concreti significatum: alterum primum siue principale, quod & formale dicitur, quo forma ipsa significatur: Alterum secundarium seu minus principale, quod & materiale appellant: quo materia seu subiectum, cui forma inhaeret, denotatur.

Vox abstracta est vocabulum simplex, significans for-

formam non connotando subiectum. vt albedo. Abstracta vox hinc nomen suum sortita est, quod rem veluti iam non adhaerentem seu affixam alteri, verum vt abstractam & ab omni materia separatam designet. Nam cum auditur (albedo) audientis animus ad albedinem seorsum cogitandam ducitur, ita vt subiectum cui inhaeret albedo, non simul comprehendat.

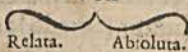
Istud quoque obiter hoc loco dicendum, duplicem esse apud Dialecticos vsitatam abstractorum distinctionem. Quaedam enim vocantur abstracta non vltima abstractione, in quibus videlicet superest quod iterum mentis consideratione abstrahi possit: vt cum dicitur (albedo) abstractio facta est a solis subiectis, non autem ab indiuiduis seu inferioribus albedinis. Quaedam abstracta vocantur vltima abstractione, in quibus videlicet non est reliquus aliquis vltior abstrahendi locus, sed pure exprimitur rei cuiuspiam natura, id est, ab omnibus aliis rebus, cum quibus re vera colligata est, mentis cogitatione separatur, vel potius, illis rebus praetermissis, ipsa sola, & nuda consideranda proponitur: vt dum ficto a Dialecticis vocabulo, ad albedinem eo modo significandam dicitur (albedinitas) vbi postrema abstractio est, non solum a subiectis omnibus, sed omnibus etiam inferioribus; cum neque de subiectis, neque de inferioribus vllis dici queat albedinitas, Neque quenquam offendere debet vocis huius insolentia, cum Cicero dixerit, Appietatem & Lentulitatem ita scribens: Vllam Appietatem, aut Lentulitatem valere apud me plus quam ornamentum virtutis existimas? Neque istud docti viri improbant, praesertim si necessitas cogat,

88 dum volumus res abditas & apud doctos tantummodo vſitatas ſignificare, quæ commodè aliter explicari non poſſunt.

8. Sectio.

Vox

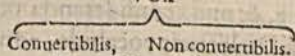
Vox relata eſt, quæ vnius ad alterum reſpectum, ſiue relationem ſignificat: vel, quæ tali prædita eſt ſignificato, quod ſine duarum rerum inter ſe collatione intelligi nequit: cuiuſmodi ſunt iſtæ voces, Pater filius, Dominus ſeruus, & ſimiles. 10

Vox absoluta eſt, quæ vnius ad alterum reſpectu ſeu relationem non denotat, ſed tali prædita eſt ſignificato, quod conſtare & intelligi poteſt, citra aliarum rerum inter ſe comparationem: Cuiuſmodi ſunt, Homo, Angelus, Terra, Cælum, Albedo, 15 Prudentia, & ſimiles.

De relatis & abſolutis vocibus copioſè diſſerit Ariſtoteles in categoriis, vbi abſolutas voces in tres claſſes, relatas verò in ſeptem, diſtribuit.

9. Sectio.

Vox

Voces appellant Cõuertibiles, quæ inter ſe reciprocantur, ſeu quæ vniuerſè de ſe mutuò dicuntur: vt, Aptus ad ridendum & homo: nam quicquid aptum eſt ad ridendum, idem eſt homo, et ediuerſo, 25 Quicquid homo eſt, idem aptum eſt ad ridendum.

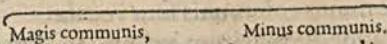
Huc referri poſſunt ſynonyma, quæ cum cõuertibilibus magnam habent cognationem. Nam de ſe mutuò vniuerſè & verè, quemadmodum illa, enuntiantur; ſed in hoc differunt, quòd ſynonymorum 30 eadem planè debeat eſſe ſignificatio, non autem

con-

conuertibilium: vt ex his exemplis eſt perſpicuum, Aptus ad ridendum, aptus ad flendum: enſis, gladius.

10. Sectio.

Vox communis

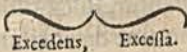

5 Vox magis communis eſt, quæ cum alia voce cõparata vniuerſè quidem & verè de ea enuntiat; eidem tamen non poteſt ad ſimilem modum ſubijci.

Vox minus cõmunis verò eſt, quæ cum alia voce comparata vniuerſè quidè & verè illi ſubijcitur, 10 ſed de eadè non poteſt ad ſimilem modum enuntiar: vt, Omnis homo animal quidè eſt, ſed nõ omne animal eſt homo. Atq; ideo animal vox magis cõmunis, homo verò minus communis vox appellatur.

11. Sectio.

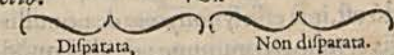
Vox

15 Dicuntur autè eæ voces ſe mutuò excedere, quæ licet in vno tertio ſingulari conueniant, in aliis tamen diſcrepare inueniuntur, ita vt earum vtraq; de aliqua re ſingulari verè dicatur, de qua altera dici 20 non poſſit: Exempli gratia, tales voces ſunt corpus inanimatum, & corpus miſtum: Item beſtia, & animal bipes; cõueniunt enim corpus inanimatum & corpus miſtum in lapide, ſed diſcrepant in aère & leone: ſimiliter beſtia & animal bipes cõueniunt 25 quidem in bubone, diſcrepant in homine & boue.

12. Sectio.

Vox

30 Diſparatæ voces dicuntur, quæ de eodem tertio ſingulari verè affirmari nequeunt: vt, anſer & aſinus, homo & cygnus.

F 5 Non

Non disparata voces sunt, quæ de eodem tertio singulari verè affirmari possunt: vt sunt illæ quæ superius conuertibiles excedens & excessiua, magis communis & minus communis sunt vocata.

Accuratio disparatarum vocum seu differentiũ (vt Rodolphus vocat) explicatio circa finem categoriarũ Aristotelis tradi solet, vbi quid inter disparatas & oppositas voces intersit, fusè declaratur.

V S V S.

Has quatuor posteriores sectiones admodũ utile fuerit obseruasse, quòd frequenter per vniversam logicam et physicam rerum aut vocum inter se respectus seu rationes inquiruntur, illarum mentio fiat. Consueuerunt nanque, passim qui philosophiam profitentur, discipulos interrogare siue de rebus sit sermo, siue de vocibus: Quo modo se mutuo respiciant hæc aut illa. Exempli causa, Ensis & gladius quomodo sese respiciunt? Rursus homo & animal: Itè bestia et animal bipes: Denique anser & asinus. Sic Physici querunt, quo relationis genere se mutuo respiciant corpus naturale, & corpus physicum: Quo modo itè materia in primo τὸν ἐν-συχόν, & causa quam materialem vocat, in secundo. Quã ratione insuper habeat natura in secundo physicorum ad principiũ primũ rei naturalis in primo. Postremò qua ratione se mutuo respiciant materia prima et forma substantialis. Hic de quibusdam respondèdũ est, ipsa esse synonyma: de nonnullis quòd sint magis et minus commune: de aliis quòd vt excedens & excessum se mutuo respiciant: de reliquis quòd sint disparata, pro ratione significationis vocum quæ in comparationem adducuntur.

Transcendens, Non transcendens seu limitata.

Transcendens vox est, quæ decem prima rerum genera sua significatione transcendit, & verè de qualibet re mundi dici potest. Eiusmodi voces sex numero recenseri solent, videlicet, Ens, aliquid, res, vnum, verũ, & bonũ: quia quidquid existit, est ens, est aliquid, est res, est vnum, est verum, est bonum. Valla tamè de Dialectica lib. 1. cap. 2. verborum contendit, contra communem Dialecticorum sententiam, solum vnum esse transcendens, nempe (res) verum rationes quibus ad id probandum vitur, non sunt tanti momenti, vt propter eas aliquid de communi dialecticorum doctrina, mutandum quiscquam cogi possit.

Non transcendens seu limitata vox dicitur, quæ rem significat categoriæ cuiuspiam ambitu & limitibus definitam atque circumscriptam: vt, homo, candor, linea.

Prodest ista diuisio ad quintuplicia vocum genera, de quibus scripsit Porphyrius, percipienda, & Aristotelis Categorias perfectiùs intelligendas; in quarum enarratione interpretes transcendentium & limitatarum vocum mentionem frequenter faciunt.

Finita. Infinita.

Vox finita est, quæ rem aliquam designans, non est ex negatione conflata: vt, homo, terra, cælum.

Vox infinita est, quæ rem aliquam designat quidem, sed est ex negatione composita: vt, Non homo.

homo. Istud enim aggregatum (non homo) infinite est significationis, & verè dicitur de omnibus rebus in infinitum, vno homine excepto: Sic lapis est non homo, lignum est non homo, quantitas est non homo &c. Itaque disiunctum ex nomine finito & infinito, dicitur de omni re mundi: Nam omnis res est homo vel non homo, lapis vel non lapis &c.

Plures voces infinitas expressit post Prophetam & Apostolus, vbi ait, Vocabo non plebem meam, plebem meam; & non dilectam, dilectam, &c. Ad æmulationem vos adducam in non gentem. Plato longè plures expressit hoc suo ænigmate, Homo non homo, percussit non percussit, auem non auem, lapide non lapide, super arborem non arborem, &c.

Rarius quidem, sed tamen interdum, eiusmodi infinitis vocibus vtuntur scriptores Latini: vt Cicero in priore Academica, Nec verò aut quòd efficeret aliquid, aut quòd efficeretur posse esse non corpus. Item Ouidius in primo metamorphoseos de Io, *Poterat non vacca videri.*

PERO-

PERORATIO AD
DISCIPVLOS.

HÆc habuimus, studiosi adolescentes, qua de vocis diuisionibus Prodidagmatis nostris putaremus adicienda.

Restat nunc, vt hac omnia boni consulentes ex lubricationibus vobis dedicatis, eum, quem spero fructum, omni conatu atque diligentia percipere contendatis.

Etenim vestre utilitatis gratia, cum nostra interrim iactura atque molestia non modica, hac typis excusa passi sumus spargi in vulgus, cui satisfacere tam est difficile quàm varus & morosis palatis vnum condimentum, attemperare.

Fuerunt ista quidem ad colligendum laboriosa neq; minus ad dirigendum tædiosa, præsertim in his in quibus versamur grauissimis Theologiae studiorum occupationibus, & hoc tempore quo decuisset argumentum amplius, & quo minus nostrum nomen in contemptus discrimen adductum fuisset, tractare: pro his tamen omnibus cumulati mihi à vobis gratiam, relaxam existimabo, si sedulo dederitis operam vt quam concepi de utilitate ad vos reditura opinionem, vestra diligentia confirmetis. Si verò quidpiam parum excultum & elaboratum in hac editione reperiat, non est quod miremini. Poteram enim iuxta Flacci præceptum hoc opusculum crudum adhuc & immaturum in nonum pressisse annum, ac toties interim texere ac retexere, vt fuerit forsàn placiturum: sed hoc consilium per amicos, multis & precibus & rationibus editionem

nem flagitantes, mihi sequi non licuit: vehementer enim me commonebant, cum dicerent habendam esse rationem vestrorum commodorum, omnem in hac re longiorem cunctationem ad vestrorum studiorum maximam iacturam redundare; & proinde maturandam esse editionem, qua & praeceptores dictandi radio, & vos scribendi labore, in quo maiorem anni partem consumere alii solebant, leuaremini, & ita plus temporis, tum ad vestra studia augenda, tum ad exercitationes capiendas haberetis. Quae quidem rationes tanti apud me fuerunt momenti, ut editionem nondum satis limatam, cum mea existimationis periculo, accelerare, quam mei nominis rationem cum vestrorum studiorum retardatione, habere maluerim. Quale id sit quod praestitimus, aliorum esto iudicium: Istud certe affirmare possumus, nos neque laboribus, neque sumptibus, quo vestram promouere possemus utilitatem, pepercisse.

INDEX APPENDICIS, IN QVA VOĆIS
DIVISIONES EARVM QVE VSVS EX-
PLICANTVR.

Tractatur pagina 75

1. Sectio.	Signum		
	Notio,	Vox,	Scriptura.
2.	Syncategorematica, Categorematica, Mistra. 77		
3	Vniuoca,	Æquiuoca.	79
4	Singularis,	Communis.	79
5	Primæ intentionis, Secunda intentionis.		84
6	Propriè sumpta,	Metaphorica.	85
7	Concreta,	Abstracta.	86
8	Relata,	Absoluta.	88
9	Conuertibilis,	Non conuertibilis.	88
10	Magis communis,	Minus communis.	89
11	Excedens,	Excessa.	89
12	Disparata,	Non disparata.	89
13	Transcendens,	Non transcendens.	90
14	Finita,	Infinita.	90

**AUGVSTINI HVNÆI
EROTEMATA DE DISPV-
TATIONE, DIALECTICE RE-
CTE QVE INSTITVENDA.**

Libellus ijs omnibus qui vlla de re siue publicè, si-
ue priuatim ordine & perspicuè disputare vo-
lunt, in primis necessarius.

**ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini.
ANNO M. D. LXVI.**

98
AVGVSTINVS HVNÆVS VIRO

IN PRIMIS RELIGIOSO AC DOCTO,
suo germano fratri, Domino Ioanni Hunæo,
Monasterij Boneffiensis Priori vigilantissimo,
S. P. D.

QVANDO QV IDEM *hactenus semper*
tua erga me beneuolentiam, germane fra-
ter, plurimis clarissimis que argumētis de-
clarasti: æquum arbitratus sum, ut meum 10
vicissim maximum & planè fraternum amorem om-
nibus, qua possem ratione, testatum redderem: et quia
nihil in presentia aliud occurrebat ad hanc officij no-
stri partem explendam, Erotemata de disputatione
dialecticè rectèque à literarum studiosis instituenda 15
(que succisuius horis in breues, & ni fallor, dilucidas
tabellas ad iuuentutis studia promouenda digesseram-
us) tibi mittenda duximus. Non quòd his minutys
maiora tua studia, negotia que seria, in que cum ma-
ximo eorum, quibus aliquot iam annos prees, fructu, & 20
singulari atq; eximia tua laude incumbis, remorari ve-
lim: sed ut istud sit fraternæ nostræ necessitudinis σὺν-
εὐλογον ac argumentum perpetuum. Vale mi frater,
4. Kalen. Iunias, ex Gymnasio Castrèsi, Anno Domi-
ni supra millesimum & quingentesimum quinquage- 25
simo secundo.

De

EROTEM. DE DISPUTATIONE. 99

De disputatione.

CVM inter omnia Dialectici munia præcipuū
sit argumentari, nec aliter argumentandi præ-
cipitudo, quàm frequenti defensionis & oppugna-
tionis exercitatione, assiduoque vsu comparetur;
prudentissimè à maioribus est institutum, vt Phi-
losophiæ destinata iuuentus statim à primis Logi-
cæ rudimentis crebra exerceatur disputatione. Nā
præcepta (vt omittamus quòd sine exercitatione ne
intelligi quidem satis queant) adolescentibus viam
tantùm ac rationem ostendunt ad artes peruenien-
di: vsus verò & exercitatio, quæ in omni scientiarū
genere maximè dominantur, artificem efficiunt.

Quare laudanda est in eo antiquitas: quòd vsū
omnibus in rebus effectorem & magistrum præ-
stantissimum esse semper iudicauerit. Rectèque a-
pud Græcos celebratur illud *μελέτην πᾶρτα δύναται*.
Exercitationis enim tanta vis est & *ἐπιεργεια*, vt na-
turā in Demosth. & alijs iam olim vicerit, & hodie
vincat in plurimis, ea que reddat facillima, quæ na-
tura videbatur negasse. quod Tibullus tali disticho
elegantissimè indicauit,

Longa dies homini docuit parere leones,

Longa dies molli saxa perêdit aqua.

Quæ cum ita sint, seridè monendi sunt adolescen-
tes, & frequenti cohortatione in eam sententiam in-
ducendi, vt si ad vllius scientiæ perfectam solidā-
que cognitionem peruenire velint, scientiæ ipsius
præceptionibus vtunque cognitis, diligentissimè
in earum vsu exerceantur.

Vt autem Logicarum præceptionum exercita-
tiones facilius ab omnibus fieri queant, disputan-

G 2 diquo

100 dique modus qui passim apud omnes omnium disciplinarum professores vsitatus est, etiam à dialecticos ignaris intelligatur, nos laudatissimam disputandi rationem ab omnibus in celeberrima hac Lovaniensi academia obseruatam, qua quiduis dialecticè rectèque Oppugnari & Defèdi possit, quàm paucissimis Erotematis absoluemus.

Quid est Disputatio?

Disputatio est disceptatio de aliquo themate quæ aut veritatis indagandæ, aut exercitationis capiendæ causa, à contrarijs partibus suscipitur: vt fit dū res quæpiam vno oppugnan- 10 te, altero verò defendente, exagitur.

Quid est Thema?

Thema est defendentis assertio, ad cuius veritatè inquirendâ aut patefaciendâ disputatio suscipitur. 15

Cur inuenta est Disputatio?

Vt veritas è tenebris & verborū inuolucris erui in lucemque produci possit. Omnis enim quæ rectè instituitur de re quapiã disputatio, ex certis aut saltem probabilibus argumētis ad id quod in controuersia est, confirmandum aut confutandum progredi debet, vt ita veritas eluceat atq; perspicua euadat: homo enim ad acuendam mentè corporis mole pressâ examinandę veritatis facultatem à Deo accepit, cuius functio Disputatio nōminatur. Nam quæadmodū vites, & nuces putantur; argentū verò & aurū purgantur, abiectis inutilibus partibus: ita in examine illo & inquisitione veritatis seu Disputatione, reiectis ex oratione tū falsis, tum ambiguis & incertis, ad ea demum peruenitur, in quibus pura & clara relucet veritas. Argumentis verò rē obscura- 30

scurare, sophistarum proprium est, argumentatione disputationeque turpiter & perniciosè abutētium.

Certis ne disputatur legibus?

Certis profectò: & sunt complures, quarum aliquas recensebimus. 5 PRIMA EST.

In disputationibus voces ambiguas vitandas esse.

Disputaturi igitur in primis rem quæ in disputatione incidit, verbis certę significationis comprehendant atque designent, vocum ambiguitatē omnino tollant: ne in media disputatione (quod frequenter accidit) à scopo disputationis aberrant, & à rerū propositarū inuestigatione ad nugas aut inanem verborum concertationem delabantur; neque enim sine causâ vulgo celebratus est iste verficulus, 10

Erroris mater fuit equiuocatio semper. 15

Proinde si inter disputandum amphibolia aut homonymia fortè inciderit, querendum erit ex eo qui eiusmodi inducit ambiguitatem, qua sententia atq; significatione sua verba accipi velit, vt qui responsurus aut contradicturus est, certā aliquā habeat sententiã ad quã respicere, & suã responsionē vel argumentationē accommodare possit; alioquin nisi statim tollatur orationis ambiguitas, maximas (vt modò diximus) offundet disputationi tenebras, & eam longissimè à suo scopo frequenter abducet. 25

SECUNDA.

Nec quod manifestè verū est temerè oppugnandū; nec quod apertè falsum est, pertinaciter defendendū esse.

Asserit Quintilianus culpā presertim cōiectã pertinaciter tueri, culpã esse alterã: Et haud dubiè errore errori accumulatur, quisquis manifestū errorē nō cōstetur. Nā vno absurdo cōcesso, errores accidunt. 30

coplures, vt in Physicis frequenter inculcat Arist. Satius itaque est, errore lapsum palinodiam statim canere, quam falsum obstinatè & impudenter defendendo ex vno in alios permultos grauissimosq; prolabi errores.

Contra manifestam autem & apud nullos controuersam veritatem otiosè disputare, perniciosum viderur: ne si iocus nunc sit, in rem aliquando exeat seriam. Nemo igitur verum temerè labefactando, aut falsum mordicus defendèdo, ingeniosus aut doctus videri studeat.

TERTIA.

Sedato atque sereno animo nullis que prauis affectibus perturbato, disputari oportere.

Experimur, perturbatis ira, aut simili affectione 15 mala animis, quendam rationi quasi fumum offundi, quo veritatis perspiciendæ facultas aut tollitur omnino aut magna ex parte minuitur, adeò vt qui hoc malo laborant, neque quid obijciendū sit, neq; quid respondèdū, in disputationibus videre queat. 20

Vtilissimum ergo fuerit, vehementiùs vrgente quopiam, vel etiam insolentiùs altercante, prorsus animo non commoueri, aut paucis eum vt sophistam & ad disputationem minus idoneum amoliri. Oportet enim hîc non clamoribus agere, sed circumspecto & sedato vti iudicio, remotoque altercandi studio, & omni vitiosa affectione abdicata, solam veritatem rationemque spectare atque sequi.

QUARTA.

In omni disputatione quid in controuersiam vocetur, 30 ante omnia diligenter esse considerandum.

Id enim in disputando præcipuum est, videre quid

quid sit controuersū, & quid in quæstionē vocetur. Alioqui sapius temerè litigare atque multa vltro citroque verba ridiculè disputantes iactare continget. Quod non rarè in disputationibus euenire videmus, dum alter quidem cælum agitari ait, alter terram in mundi medio quiescere, euincere conatur: & qui de alijs est interrogatus, iuxta prouerbium, de capis respondet.

Quot ad disputationem sunt necessarii?

10 Duo } Oppugnans
 } Defendens.

DE OPPUGNANTE EIUS QUE OFFICIO SEV PARTIBVS.

15 *Quæ sunt Oppugnantis partes in disputatione?*

Istæ sunt } Argumentum contra defendentis thema inuenire, idque
Oppugnantis partes. } obijcere.
 } Quod à defendente negatum est probare.
 } Solutionem defendentis primum repetere, & mox alia obijctione (si aliqua ex parte non satisfaciatur) oppugnare.

20 *Quod est præcipuum disputationis instrumentum?*
Argumentatio, sine qua nihil infirmari aut confirmari potest.

Quam vocas argumentationem?

25 Orationem quandam compositam ex antecedente, consequente, & nota, vt vocant, illationis. Vt cum dico: Plato est homo, ergo Plato est animal; tota hæc enuntiatio coniuncta, argumentatio nominatur, cuius antecedens est (Plato est homo,) 30 Consequens (Plato est animal,) illationis verò nota coniunctio (ergo) Item hæc est argumentatio in Miloniana Ciceronis: Quisquis vim vi repellit, iuste facit.

facit. Milo occidens Clodium, vim vi repulit, ergo Milo Clodiū occidēs instè fecit. cuius partes facile quiuis ex superiori exemplo agnoscere potest.

Quid vocant illationis notam?

Coniunctionem, qua vna enuntiatio ex altera sequi denotatur.

Quotuplex est eiusmodi coniunctio qua vnius enuntiationis ex altera denotat consecutionem?

Triplex.

Causalis Conditionalis Rationalis. 10

Quæ quotiescunque coniungunt enuntiationes, argumentationem efficiunt. Ferè tamen in scholastica disputatione (ad quã potissimū studiosos hoc libello munimus) vtimur rationali coniunctione (ergo) vel (igitur). 15

Quid est Antecedens?

Est enuntiatio quæ alterius probandæ causã proferitur. Cuiusmodi in supetiori exemplo est ista: Plato est homo. Cæterum eiusmodi enuntiatio ob id secundum quosdã Antecedens nominatur, quòd illationis notam antecedit: verùm perfectam non esse hanc nominis rationem, euidēs est in argumentationibus, quæ vulgò Conditionales & Causales dicuntur, in quibus antecedens notã illationis situ nō antecedit; vt ex his exēplis perspicuū est, Si non sanetur animus, nullus vnquã erit miseriarū finis. Moriēdum illi fuit, quoniam homo natus erat. Dicemus igitur potius, eam argumentationis partē in qua probandi vis continetur, appellari antecedens, quòd loco quidē sapissimè, natura verò semper cōclusionem antegrediatur: postulat enim ordo naturalis 25 30

ralis vt quod ad alterum illustrandum atque probandum adhibetur, id prius sit considerandum atque cognoscendum.

Quotuplex est Antecedens?

§ Duplex } Nonnunquam est vnica enuntiatio: vt in Enthymemate semper euenit, in Exemplo frequenter.
} Nonnunquam ex pluribus constat enuntiationibus, vt fit in syllogismo, & Inductione perfecta.

Quid est Consequens?

Est enuntiatio, quæ ex alia infertur.

10 Dictum est consequens, quod illationis notam sequatur, saltem natura. Aut illationis nota prætermissa, melius dixerimus, Consequens esse eam enuntiationem cuius probandæ causã alia proferatur.

Quid est Enuntiatio?

15 Enuntiatio est oratio veritatis, aut falsitatis particeps: vt Plato est philosophus.

Quotuplex est Enuntiatio?

20 Duplex } Categorica
 } &
 } Hypothetica, seu coniuncta.

Coniuncta enuntiatione nunc omisã, enumera partes Categoricæ.

25 Tres sunt partes Categoricæ enuntiationis:

Subiectum Copula Prædicatum.
Plato est philosophus.

Quid est Subiectum?

30 Subiectum est ea enuntiationis categoricæ pars quæ alio nomine suppositum à Grammaticis appellatur.

Quid est copula?

Copula est verbum substantiuum tacite vel expresse in omni enuntiatione categorica positum ad eius partes inter se connectendas.

Quid est predicatum?

Predicatum est illud quod cum subiecto connectit enuntiationis copula. Quorum omnium exempla in categorica propositione modo posita facile quouis cernere potest.

DE DEFENDENTE EIVSQUE

PARTIBVS.

Quae sunt partes eius qui rem aliquam in disputatione defendit?

partes eius sunt, { Totam thematis sui naturam perfectam habere, ac difficultates eius omnes, prius quam in arenam descendat, diligenter excussisse, & quid in ijs sequendum sit statuisse. 15

{ Attento & praesenti semper animo considerare, quid susceperit defendendum, & quid contra obijciatur, & an hoc cum eius themate pugnet nec ne?

{ Postremo quidquid obiectu erit repetere aliquoties, ac rü demum post maturam eorum quae obijciuntur, considerationem & perspectionem respondere. 20

Quomodo facienda est repetitio?

Repetenda sunt bis terue omnia perfecte (quantum fieri potest) nimirum & eadem verba, & eodem quo a contra disputante proponuntur ordine, idq; animo alacri & clara voce: praesertim antequam tyro assueuerit scholasticis disputationibus. Nam ubi vsu doctior euaserit, aut quaestio fuerit facilior, unica suffecerit repetitio, modo, vt iam monuimus, illa sit clara & perfecta: quae quidem repetitio est tanti momenti vt non immerito dictum sit: Bene fideliterque repetitam argumentationem bona ex parte dissolutam esse, iuxta illud Horatij:

Dimi-

Dimidium facti qui bene cepit, habet.

Ridiculum est, & ab ingenua indole alienum esse debet, inter repetendum quidquam propositae sententiae vel adimere vel addere, vt oppugnans a recto tramite, (quod sophistae facere solent) abducatur. Sicut & illud est, amplius quam oporteat, aut aliter quam rogaris respondere. De quo videatur A. Gell. noct. Attic. lib. 16. toto secundo capite.

Cur ita repetendum est?

10 Quia quemadmodum praecipitis consilij, paenitentia: ita nimis acceleratae responsionis error comes esse solet. Quod malum cauetur dum tempus ad eorum, quae obijciuntur, maturam considerationem, prudentemque dissolutionem necessarium,

15 per repetitionem accipitur. Praeterea etiam hoc commodum affert diligens repetitio, vt si quid forte a responsuro minus esset intellectu, id per repetitionem animaduertat primum obijciens, deinde respondentem ad veram obiectionis intelligentiam

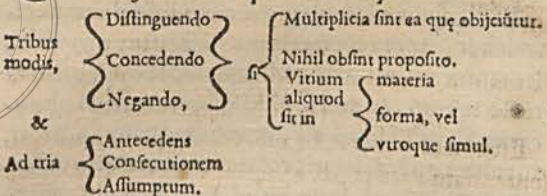
20 deducat. Quocirca iuniores diligenter se in hac repetendi consuetudine exercere debent, sine qua disputationis perspicuitas & ordo constare non potest. Caeterum quod inter repetendum aut amoris, aut honoris compellationes obseruari debeant: Veluti,

25 Dilecte condiscipule sic argumentaris, Quaeis obseruande praceptor, Sic argumentaris eruditissime domine Doctor, & similes, notius est quam vt hoc loco sit monendum.

Quot

Quot modis facta iam repetitione respondere licet?

Quando dicitur vitium esse in materia?

Quum falsi quidpiam continet antecedens. 10

Quando dicitur forma esse vitiosa?

Quum debita argumentandi ratio non est obseruata. Quæ autem illa sit, ex Aristotele petendum est, & presertim ex ijs libris qui Priora analytica inscribuntur. Nos quoque huius rei declarationem & exempla in nostris dialecticis libro quarto vbi de argumentatione & syllogismo agitur, abundè tradidimus: habes insuper exempla præsentis distributionis plurima libro quinto circa definitionem syllogismi litigiosi: ac denique in toto tractatu solutionis generalis libro sexto. 20

Quando dicitur utraque & materia & forma vitium habere?

Quum & antecedens à veritate, & consecutio à legitima argumentandi forma desleat, vt fit in ista falsa & absurda ratiocinatione: Nullus homo visu caret, igitur nullum animal est visu priuatum. 25

Quid est negare antecedens, & quid in eo negando animaduerti debet?

Negare antecedens est asserere ipsum esse falsum. 30

Obseruan-

Obseruandū autem diligenter quando Antecedens plures habet partes: vt

Si prior sit vera, posterior autem falsa, dicat defendens, Nego posteriorem partem Antecedentis.
Si posterior vera sit & prior falsa, dicat, Priorem Antecedentis partem nego.
Si totum Antecedens falsum sit, absolute dicat, Nego Antecedens.

Quid est antecedens Concedere?

Est ipsum tanquam verum recipere seu approbare. 5

Quid Distinguere antecedens?

Est antecedentis multiplicem significationē siue sententiam aperire, & in certas partes distribuere, singulisq; partibus suā accommodare responsionem.

Quod tunc præcipuè faciendū est, quando antecedentis aliqua pars ambigua est, ita vt si vno sensu capiatur, vera; sin autem alio, falsa sit iudicanda: veluti si in aliqua argumentatione antecedētis loco positū esset istud oraculum;

Perdet Cræsus Halyn transgressus plurima regna. quia dubium & multiplex est, distinctione egeret. In primis enim potest participium (transgressus) vel cum accusatiuo antecedente, vel cum sequente coniungi. Vnde magna sententiæ diuersitas nascitur. Præterea verbū (perdet) orationē reddit ambigū, quòd vel vastationem, vel amissionem significare possit, quæ res non modò diuersum, sed etiam contrarium orationis sensum inducit. 15 20

Similiter hoc pronuntiatum: Canis est animal, distinguitur, cum dicimus, Si eius subiectum capiatur pro cane marino, vel domestico, quem latrabilem vocant, ipsum esse verum: sin autè pro cane cælesti, pro quodam videlicet sydere, qui Syrius alio nomine dicitur, falsum esse & negandū. De huiusmodi distinctione multiplicium enuntiationū pulchrè Aristot. noster differit sub finem 1. Topicorū: quo loco hæc traditur regula, Omne ambiguum priusquā ad ipsum respōdeatur, esse distinguendū. 25 30

Hactenus de responsione ad antecedens. Eodē
 prorsus modo ad assumptum (vt nostræ scholæ vo-
 cant) institui debet responsio, ipsum videlicet con-
 cedendo, vel negando, vel distinguendo, prout ra-
 tio postulabit: nam verum concedere, falsum ne-
 gare, & multiplex distinguere oportet. Assumpti
 autem nomine intelligunt hoc loco dialectici no-
 stri enuntiatum nudè sine vlla consecutionis nota,
 in aliqua disputatione prolatum. Et vt hoc quoque
 obiter addam: Ea enuntiatio dicitur vera, quæ vt
 res est, ita significat: vt Æthiops est niger. Falsa, quæ
 aliter, quàm res se habet, significat: vt Æthiops non
 est niger.

DE DEFENDENTE RESPONSIVO AD CONSECUTIONEM. 15

*Quot modis licet defendenti ad consecutionem respon-
 dere?*

Tribus, 20
 Negando cōsecutionē, Concedendo, Distinguendo.

Quid est negare consecutionem?

Est asserere consequens cum suo antecedente non
 necessariam habere connexionem. Caueat summo-
 pere qui rem aliquam in disputatione defendit, ne
 vnquam dicat: Nego consequens: nā si consequens
 falsum sit, antecedente vero, neganda est consecu-
 tio: si verò consequens falsum sit, antecedente quo-
 que existente falso, negandum est antecedens.

Quid est consecutionem concedere? 30

Est eam tāquam firmam & legitimā approbare.

Quid

Quid distinguere consecutionem?

Est consecutionem propter accidentē ei aliquā
 varietatem, ostendere aliqua ratione firmam, & a-
 liqua ratione infirmam esse. Vt si quis ita argumen-
 tetur: Nullum animal est sydus, ergo canis non est
 sydus: sic faciēda est distinctio: Si in consequen-
 te capiatur (canis) pro sydere cælesti, consecutio
 haud dubiè est infirma: sin pro cane domestico, vel
 marino accipias, est firma.

10 Verum vt quæ de responsione ad cōsecutionem
 diximus, facilius percipiat iuuentus, quædam ad
 huius rei latiore declarationem addemus.

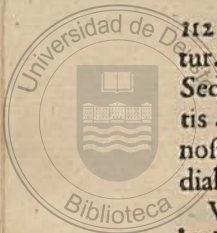
Consecutio, vt superius est indicatum, nihil a-
 liud est nisi certa quædam consequentis cum ante-
 cedente connexio seu coherētia; Quæ sic diuiditur:

20 Legitima consecutio est, quando inter antecede-
 s & consequens talis est coherētia atque colligatio,
 vt antecedentis veritatem vel necessariò, vel saltem
 probabiliter consequentis veritas comitetur. Quæ
 verò talis non est, vitiosa est iudicanda.

25 Necessaria dicitur consecutio, cūm antecedens
 & consequens tam arcto inter se vinculo colligata
 sunt, vt antecedens nec esse, nec fingi verum pos-
 sit sine consequente. Cuiusmodi est in ista argu-
 mentatione: Omne vitium est detestandum, igitur
 30 omnis ebrietas est detestanda.

Verisimilis est, in qua consequens, licet non ne-
 cessariò antecedenti cohareat, ferè tamen comita-
 tur.

tur. vt, Hodie sunt encænia, multi ergo erunt ebrij. Sed hæc pro loci præsentis ratione ita attigisse sit satis. Nam perfecta harum rerum tractatio non ad nostrum institutum, sed ad eorum qui vniuersam dialecticam explicandam susceperunt, pertinet. 5

Vitiosas igitur consecutiones negamus semper: legitimas verò concedimus: sicut veras enuntiationes diximus cōcedēdas, falsas semper reiiciēdas.

Profer exemplum eius disputandi rationis, quæ hætenus est declarata vt ab omnibus hæc doctrina 10 de disputatione dialecticè instituenda facilius percipiatur.

THEMA.

Omnes sapientes sunt liberi: & stulti omnes serui.

Hoc in paradoxis Rhetoricè tractat Cicero: nos 15 Dialecticè scholarum more tractabimus.

OPPVGNANS.

Sic argumentor, Complures sapientes alijs seruiuisse memoriæ proditum est: vt Xantho seruiuit Æsopus, & alij alijs, ergo non omnes sapientes sunt 20 liberi.

DEFENDENS.

Sic argumentaris, Complures sapientes alijs seruiuisse memoriæ proditū est: vt Xantho seruiuit Æsopus, & alij alijs, ergo non omnes sapientes sunt 25 liberi. *Sic argumentaris.* Complures sapientes alijs seruiuisse &c. Vbi bis teruè totū repetiuerit, dicat: Nego consecutionem:

OPPVGNANS.

Probo consecutionem. Nam qui alijs seruiunt, 30 liberi dici non possunt.

DEFEN-

DEFENDENS.

Sic probas consecutionem: Qui alijs seruiunt, liberi dici non possunt. Sic probas consecutionem: Qui alijs seruiunt &c. facta ad hunc modum bis teruè legitima repetitione, dicat: Distinguo quod assumpisti: nam si loquaris de libertate corporis, verum esse concedo: sin autem de libertate animi, nego assumptum.

OPPVGNANS.

Probatur assumptum: quia Libertas, teste Cicerone, est potestas viuēdi vt velis: qui autem seruit, non potest viuere vt vult, ergo nullam habet libertatem neque corporis neque animi.

DEFENDENS.

Contra solutionem meam sic argumētaris: Libertas, teste Cicerone, est potestas viuēdi vt velis: qui autem seruit, non potest viuere vt vult, ergo nullam habet libertatem neque corporis, neque animi. Libertas, teste Cicerone &c. facta repetitione, vt antè monuimus, dicat: Nego secundam partem antecedentis. Sapiens namque, tametsi sit in alterius potestate, nihilominus tamen viuit vt vult: quia nihil vult nisi quod recta ratio dicat, & quod temporis conditio eum facere sinit.

OPPVGNANS.

Dicis mihi sapientem, licet in aliena sit potestate, nihilominus tamē ita vt vult viuere, eò quòd in id solum quod recta ratio dicat, & temporis cōditio sinit, illius voluntas feratur. Contra hoc sic argumentor: Non omnes sapientes appetitiones suas ratione moderantur, igitur malè in tua solutione positum est, in id solum quod recta ratio dicat, sapientis voluntatem ferri.

H

DEFEN

EROTEMATA
DEFENDENS.

Contra solutionem meam sic argumentaris, Non omnes sapientes appetitiones suas ratione moderantur, igitur malè in mea solutione positum est, in id solum quod recta ratio dicit, sapientis voluntatem ferri, &c. Non omnes sapiètes, &c. Post huiusmodi repetitionem vnam atque alteram dicat, Nego antecedens.

OPPVGNANS.

Perficuum est antecedens, quia nonnulli sapientes non refranant libidines, non spernunt voluptates, non iracundiam tenent, non coèrcent auaritiam, non ceteras animi labes repellunt, ergo appetitiones suas ratione non moderantur.

DEFENDENS.

Sic probas antecedens: Quia nonnulli sapiètes, &c. quo bis terue clarè & perfectè repetito dicat, Nego antecedens, & ratio est: nã qui non potest cupiditatibus suis imperare, non sapiens esse, sed pernitiõsa insipientia laborare iudicandus est.

OPPVGNANS.

Sic soluis argumentum: Qui non potest cupiditatibus suis imperare, non sapiens esse, sed pernitiõsa insipientia laborare iudicandus est. Contra hoc sic argumentor: Ab omnibus habiti sunt sapientes, qui tamen cupiditatibus suis non imperarunt, ergo non rectè dicis in omni sapiente ratione imperare atque dominari voluptatibus.

DEFENDENS.

Sic argumentaris, Ab omnibus habiti sunt sapientes, &c. Iterata aliquoties oppugnantis ratione, negabit antecedens.

OPPV-

OPPVGNANS.

Probo antecedens, Quia magni illius Alexandri præceptor (quem sapientum ac philosophorum omnium post Platonem faciunt principem) Aristoteles, & cum eo alij complures magni nominis Philosophi; maximis probis & vitijs sunt notati.

DEFENDENS.

Sic probas antecedens, Quia magni illius, &c. post legitimam repetitionem, dicat: Nego id verum esse quod assumis.

OPPVGNANS.

Hoc referunt historiae.

DEFENDENS.

Non omnibus est adhibenda fides historijs: siquidem constat nonnullos per malevolentiam & inuidiam laudes præstantissimorum virorum fuisse infectatos. Fateor nihilominus eos, qui morum improbitate vitam suam contaminant, siue philosophi sint, siue alio titulo illustres viri, non esse inter liberos, nedum inter sapientes numerandos, quantumcunque speciosis nominibus vulgò sese venditent: cum nulla maior aut grauior seruitus excogitari queat, quàm qua animus vel libidinis illecebris, vel auaritiæ, aut crapulæ, aut alijs sceleribus seruit. Nec propriè sapientes dici poterant, quos tradidit Deus in cupiditates ignominiosas: quippe qui sapientiam professi, stultitiã suam prodiderunt, vt est apud Paulum ad Romanos 1. cap. In his enim omnibus non vera & genuina fuit sapientia, sed fucata quædam & adulterina illius species atque simulatio.

Aliud exemplum ex Ethicis Aristotelis.

Sit in medium producta illa Aristotelis sententiã,

H 2 qua

qua ait in 3. Ethicorum bruta animantia non delectari obiectis visus, olfactus, vel auditus nisi fortuito: quatenus scilicet illa referuntur ad obiecta tactus, vel gustus, ita licebit disputando veritatem eius exquirere.

OPPVGNANS.

Sic argumentor, Canes etiam cibo & potu pleni, nulla neque fame neque siti laborantes, delectantur presentia & aspectu suorum dominorum, igitur est aliqua voluptas in brutis animantibus ex obiecto visus non relato ad gustus vel tactus obiectum. 10

DEFENDENS.

Dilecte condiscipule sic argumentaris, Canes etiam cibo & potu pleni, nulla neque fame neque siti laborantes &c. Nego consecutionem.

OPPVGNANS.

Probatur consecutio, quia voluptas quam percipit canis cibo & potu plenus ex conspectu domini, est voluptas percepta ex obiecto visus, nullo modo ad obiectum gustus vel tactus relato.

DEFENDENS.

Dilecte condiscipule sic probas consecutionem, Voluptas quam percipit canis cibo & potu plenus ex conspectu domini &c. Nego istam assumptionem. 20

OPPVGNANS.

Assumptionem proba, Canis eo tempore non appetit cibum neque potum, imò nec si praesens adesset, eo delectaretur, ergo multo minus est probabile quòd propter absentem delectetur.

Solutio. DEFENDENS.

Dilecte condiscipule sic probas assumptionem, Canis eo tempore non appetit cibum neque potum &c. Nego firmam esse consequentis cum antecedente conne-

connexionem: & ratio est, quia tametsi canis eo tempore non desideret cibum vel potum, tamen illam delectationem quam percipit ex presentia domini, non proprie efficit color vel figura domini, quae sunt obiecta visus, sed potius recordatio cibi vel potus aliquando à domino accepti, & ita ista delectatio canis non est pure ex obiecto visus, sed est ex eo quatenus ad obiectum gustus vel tactus refertur.

OPPVGNANS.

Dilecte condiscipule, dissoluis obiectionem, asserens eam delectationem, quam percipit canis ex presentia domini, non proprie efficit à colore vel figura domini quae sunt &c. Contra istam solutionem sic argumentor: Auctor est Cicero in officijs hoc inter hominem & belluam interesse, quòd bellua ad id duntaxat quod praesens est sese accommodet, homo verò consequentia & praeterita cernat: igitur non recte dixisti in tua solutione canem delectari presentia domini, non propter colorem aut figuram eius, sed magis propter recordationem cibi vel potus aliquando ab ipso accepti. 10

DEFENDENS.

Dilecte condiscipule sic argumentaris contra meam solutionem. Auctor est Cicero in officijs hoc inter hominem & belluam interesse, quòd bellua ad id tantummodo quod praesens est sese accommodet, &c. nego consecutionem. 25

Proba consecutionem. Nam si bellua tantummodo praesentibus obiectis moueatur, necessario sequitur illam ex rebus praeteritis nullam posse delectationem percipere. 30

H 3

DEFEN-

PROTEMATA
DEFENDENS.

Dilecte condiscipule sic probas consecutionem, Si bellua tantummodo presentibus obiectis moueatur, necessariò sequitur illam ex rebus, &c. Concedo tibi istam conditionalem ratiocinationem.

OPPVGNANS.

At Cicero cum dixit belluam se tantummodo ad id quod presentis est accommodare, nihil aliud significare voluit, quam belluam presentibus tantummodo obiectis moueri.

DEFENDENS.

Dilecte condiscipule sic assumis, At Cicero cum dixit belluam se tantummodo ad id quod presentis est accommodare, nihil aliud significare voluit quam &c. Nego assumptum.

OPPVGNANS.

Assumptum clarum est: nam hæc synonyma sunt eandemque planè vim habent, belluam ad id quod presentis est tantummodo se accommodare, & belluam presentibus tantummodo obiectis moueri.

Solutio. DEFENDENS.

Dilecte condiscipule sic probas assumptum: Hæc synonyma sunt, eandemque planè vim habent, belluam ad id quod presentis est tantummodo, &c. Nego ista eadem esse: nam præter experientiam quæ eiusmodi sententiæ repugnat, ipsius etiam Ciceronis verba quæ post locum iam citatum continenter ponuntur, declarant illius dictum tali sensu accipi non

non debere: dicit enim de bellua loquens, paululù admodù sentiens præteritù & futurù; itaq; non negat Cic. brutis animantibus inesse recordationem & memoriam rerum antè perceptarum, sed eam si cum hominis memoria & recordatione cõferatur, tenuem & perexiguam videri affirmat, & ita planù est Ciceronis doctrinam non modò non labefactare, sed etiam stabilire & confirmare solutione paulo antè à nobis datam.

Aliud exemplum in quo eadem Aristotelis sententia de brutis animantibus oppugnatur.

OPPVGNANS.

Contra illam partem sententiæ Aristotelicæ, in qua dicitur bruta animantia non capere voluptatè ex obiecto auditus, nisi quatenus refertur ad obiectum gustus vel tactus, sic argumètor: Auiculè suauitate cantus sese mutuò delectant, id què maxime ventre iam pleno, & nihil requirente; igitur aliqua est delectatio brutis animantibus ex obiecto auditus non relato ad gustum vel tactum.

DEFENDENS.

Dilecte condiscipule sic argumentaris, Auiculè suauitate cantus sese mutuò delectant, &c. Nego consecutionem.

OPPVGNANS.

Consecutionem proba: Ista oblectatio ex cantu percepta oritur ex obiecto auditus, quod nullo modo referri potest ad obiectum gustus vel tactus, igitur aliqua oblectatio est brutis animantibus ex obiecto auditus non relato ad gustum vel tactum.

Solutio.

DEFENDENS.

Dilecte condiscipule, sic probas consecutionem: Ista oblectatio ex cantu percepta oritur ex obiecto auditus quod nullo modo referri potest ad, &c. Nego eam partem antecedentis, in qua dicis suauitatem cantus qua delectantur auiculæ, nullo modo posse referri ad obiectum gustus vel tactus: nam Physici docent sæpenumerò auiculam auiculæ cantu ob id delectari, quòd per eum aut præteritæ rei veneræ memoria renouetur, aut futuræ imaginatio commoueatur; & ita suauitas cantus aliquo modo referri potest ad obiectum tactus.

OPPVGNANS.

Dilecte condiscipule dissoluis obiectionem auctoritate Physicorum asserentium sæpenumerò &c. & ita suauitate &c. referri ad obiectum &c. Contra hoc ita argumentor, Experiētia docet auiculam suo ipsius cantu delectari, vt de philomena, sturnis, alauda, & similibus perspicuum est.

DEFENDENS.

Concedo verè ista dici.

OPPVGNANS.

Sed illa delectatio nullo modo referri potest ad obiectum tactus vel gustus, igitur saltem in his conspicitur falsitas dicti Aristotelici.

DEFENDENS.

Dilecte condiscipule sic argumentaris, Illa delectatio nullo modo referri potest ad obiectum tactus vel

vel gustus &c. igitur saltem in his conspicitur falsitas dicti Aristotelici. Nego consecutionem.

OPPVGNANS.

Probaturs consecutio, quia concedis aliqua esse bruta animantia qua delectationem percipiunt ex obiecto auditus, nullo modo ad obiectum tactus vel gustus relato.

DEFENDENS.

Dilecte condiscipule probas consecutionem per hoc quòd concedo aliqua esse &c. verum est id à me concedi.

OPPVGNANS.

Ergo falsum est, quod ait Aristoteles, bruta animantia non capere delectationem ex obiecto auditus nisi fortuito, hoc est, nisi referatur ad obiectum gustus vel tactus.

Solutio. DEFENDENS.

Dilecte condiscipule sic concludis, ergo falsum est quod Aristoteles ait bruta animantia &c. Nego consecutionem; & ratio est, quia dictum Aristotelis non est vniuersè, sed de parte dütaxat accipiendum, vt hæc sit eius sententia, pleraque esse bruta animantia; quæ nullam percipiunt voluptatem ex obiecto auditus, nisi quatenus refertur ad obiectum tactus vel gustus: esse quidem nonnulla quæ obiecto auditus per se delectentur, sed ea per pauca, si cum multitudine aliorum conferantur, videri: & ita potest dicti Aristotelici veritas cum eo quod modò concessi, salua permanere.

H 5 ALIUD

EROTEMATA
ALIUD EXEMPLVM.

122
Sit hoc thema propositum: Dialectica studiū vtile est illi qui ad aliquam excellentiā in superioribus disciplinis aspirat: ad hunc modum Dialectica disputatione eius veritatem exquirere licebit. 5

OPPVGNANS.

Sic argumentor, Nihil potest dici vtile quod detrimentum affert, ergo non rectè dicis dialecticæ studium ei vtile esse, qui ad aliquam excellentiam in superioribus disciplinis aspirat. 10

DEFENDENS.

Dilecte condiscipule sic argumentaris, Nihil potest dici vtile quod detrimentum affert, ergo non rectè dico, &c. Nego istam consecutionem esse legitimam. 15

OPPVGNANS.

Probo consecutionem esse legitimam: Nam addita enthymemati assumptione, efficitur legitimus syllogismus iuxta modum Ferio: hic videlicet, nulla res quæ alicui noxia est, potest dici eidem vtilis: at dialecticæ studium noxium est ei, qui ad aliquam excellentiam in superioribus disciplinis aspirat: ergo dialecticæ studium ei vtile dici non potest. 25

DEFENDENS.

Dilecte condiscipule probas consecutionem esse legitimam, per hoc quod addita enthymemati assumptione efficitur legitimus syllogismus iuxta modum Ferio; hic videlicet, &c. Nego assumptionem istius syllogismi. 30

Oppv-

DE DISPUTATIONE. 123
OPPVGNANS.

Assumptionem probo: Dialecticæ studium retardat cognitionem superiorum disciplinarum: igitur non est vtile ad magnos progressus in illis disciplinis faciendos. 5

DEFENDENS.

Dilecte condiscipule sic probas assumptionem, Dialecticæ studium retardat cognitionem superiorum disciplinarum, &c. Nego antecedens. 10

OPPVGNANS.

Antecedens manifestum reddit experientia: videmus enim illos qui dialecticæ dant operam, seriùs venire ad studium sublimiorum scientiarum. 15

DEFENDENS.

Dilecte condiscipule probas antecedens experientia qua videmus illos qui dialecticæ dant operam, &c. Concedo id experientia notum esse. 20

OPPVGNANS.

Sic argumentor, Qui dialecticæ dant operam, seriùs accedunt ad studium sublimiorum scientiarum, vti concedis; igitur tardiùs illarum cognitionem percipiunt. 25

DEFENDENS.

Dilecte condiscipule sic argumentaris: Qui dialecticæ dant operam, seriùs accedunt ad studium, &c. Nego consecutionem. 30

Oppv-

Consecutio probatur, quia seriùs accedere ad aliquam disciplinã & tardiùs eius cognitionem percipere, sunt causa & effectus tam arcto inter se deuineta nexu, vt vbi est vnum, alterum quoque adesse sit necessarium.

Solutio. DEFENDENS.

Dilecte condiscipule sic probas consecutionem, Seriùs accedere ad aliquam disciplinam &c. Nego assumptionem; & ratio est, quia sæpenumero videmus ista à seinuicem separari: contingit enim non raro, vt qui præcipitato studio & illotis (vt aiunt) manibus ad aliquam disciplinam accedunt, seriùs aut potiùs nunquam veram eius cognitionem assequantur: & ediuerso, vt qui fundamentis firmiter iactis, & ijs artibus quæ lucem subministrant ad futura studia maiori cum certitudine tractanda probè perceptis, seriùs ad disciplinas superiores accedunt, illas & perfectiùs & breuiori tempore percipiant; in quorum numero sunt qui dialectices scientia instructi, ad superiorum disciplinarum studium sese conferunt.

OPPVGNANS.

Dilecte condiscipule, soluis argumentationem; dicens ista duo, seriùs accedere ad disciplinam aliquã, & seriùs eius cognitionem percipere, sæpenumero à se mutuo separari, & eos qui fundamentis alicuius disciplinæ firmiter iactis ad illam (licet seriùs) accedunt, citius tamẽ ipsius cognitionem percipere. Contra istam solutionem ita argumentor:
De

De dialectica dici non potest quòd sit fundamentum superiorum disciplinarum, neque quòd ad illas faciliùs intelligendas lucem subministret; igitur nulla causa est cur eius studium, aspiranti ad aliquam excellentiam in superioribus disciplinis, vtile dici possit.

DEFENDENS.

Dilecte condiscipule contra meam solutionem ita argumentaris, De dialectica dici non potest &c. Nego secundam partem antecedentis.

OPPVGNANS.

Probo secundam partem antecedentis: Nam dialectica scientia est à cæteris separata, & longè alias res tractat quàm quæ sublimioribus disciplinis sunt subiectæ.

DEFENDENS.

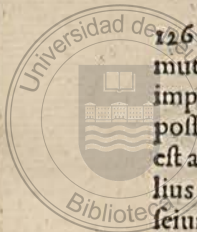
Dilecte condiscipule sic probas secundam partem antecedentis: Dialectica scientia est à cæteris separata & longè &c. Concedo id totum esse verum.

OPPVGNANS.

Si istud verum est, igitur dici non potest quòd dialectices studium vel stabiliat vel adiuuet superiorum disciplinarum cognitionem.

DEFENDENS.

Dilecte condiscipule sic argumentaris, Si istud verum est, dici non potest quòd dialectices studium vel &c. nego firmam esse istam cõsecutionem: quia sæpe contingit, vt res alioquin seiunctissimæ, sibi mutuo

126
EROTEMATA
mutuò opitulentur, neque enim rerum diuersitas
impedit quominus altera alteri adminiculo esse
possit, veluti ars fræna conficiendi distincta quidẽ
est ab arte equestri, non potest tamen hæc sine il-
lius adminiculo consistere: similiter ædificandi ars
seiuñcta est ab arte ferraria, non potest tamen illa
sine hac à qua sua instrumenta accipit, suo munere
fungi; ad eundem modum de dialectica & superio-
ribus disciplinis est iudicandum, diuersitatem qui-
dem esse inter illas maximam, ita tamen naturam
earum comparatam esse, vt neque veritatem quam
profitentur facilè inuenire, neque inuentam forti-
ter defendere, sine dialectices subsidio, superiores
disciplinæ queant.

15

ALIVD EXEMPLVM.

*Sit exempli caussa huius thematis: Rhetorica scientia
est præclara, veritas, alio eam oppugnante defen-
denda: ad hunc modum licebit disputationem in-
stituere.*

20

OPPVGNANS.

Rhetorica nihil aliud est quàm vanus quidam
& inanis verborum fucus: igitur non rectè dicis
eam esse scientiam præclaram.

25

DEFENDENS.

*Dilecte condiscipule sic argumentaris, Rhetorica
nihil aliud est quàm vanus quidam, &c. Nego an-
tecedens.*

30

OPPV-

*Antecedens probatur, nam Rhetorica docet pe-
riodos ita contexere vt in ijs sint membra nunc ab
ijsdem vocibus incipientia, nunc in easdem voces
cadentia; item quòd fugienda sit terminationum si-
militudo & quòd in syllabas longas suauius cadat
oratio, & id genus similia:*

DEFENDENS.

10 *Dilecte condiscipule sic probas antecedens, Rhetori-
ca docet periodos ita contexere vt in ijs, &c. Con-
cedo quod assumis, id nimirum in Rhetorica do-
ceri.*

OPPVGNANS.

15 *Eiusmodi minutia corrumpunt potiùs quàm
commendant dignitatem orationis, quemadmo-
dum fucus naturalem formam: ergo rectè inani fu-
co Rhetoricam initio comparauimus.*

20 *Solutio.* DEFENDENS.

*Dilecte condiscipule sic argumentaris, Eiusmodi
minutia corrumpunt potiùs, &c. Nego antecedens,
& ratio est: quia tamen istæ res minutissimæ qui-
dem per se sint, imò si intempestiuè adhibeantur
etiam prorsus ridiculæ, tamen si prudenter & iuxta
Rhetoricæ præscriptionem illis vtamur, adeò non
corrumpunt naturalè orationis dignitatem, vt etiã
illi venustatem atque splendorem adiungant, qui-
bus rebus efficitur vt suauissimè & altissimè in au-
dientium animos influat atque penetret oratio.*

30

OPPV-

EROTEMATA
OPPVGNANS.

Dilecte condiscipule soluis argumētationem, dicens,
illas minutias seorsum quidem consideratas haud
magni esse momenti, tempestiuè autem adhibitas
plurimum orationis vim adiuuare. Contra istam
solutionem ita argumentor: Vir prudens & do-
ctus ad probandam, vel improbandam oratio-
nem rem ipsam quæ verbis subijcitur, non ver-
borum tinnitum considerat, igitur inutilis est om-
nis illa diligentia quæ in sonora & venusta ora-
tione quærenda ponitur.

DEFENDENS.

*Dilecte condiscipule ita contra meam solutionem
argumentaris, Vir prudens & doctus ad proban-*
dam &c. Nego istam consecutionem.

OPPVGNANS.

Probo consecutionem. Cuius in oratione proban-
da vel improbanda nulla habetur ratio, illud fru-
stra in oratione adhibetur: at in oratione vel pro-
banda vel improbanda nulla habetur ratio venusta-
tis eius, igitur superuacanea est eiusmodi cura, &
frustra in oratione adhibetur venustas.

DEFENDENS.

Dilecte condiscipule sic argumentaris, Cuius in o-
ratione probanda vel improbanda nulla habetur
ratio &c. Nego secundam partem antecedentis.

OPPVGNANS.

*Probo secundam partem antecedentis: Vir prudēs
& do-*

DE DISPVTATIONE.

& doctus, vti iam concessisti, res ipsas & rationum
momenta ponderat, non verba numerat ad oratio-
nem vel probandam vel improbandam: ergo re-
ctè positum fuit in secunda parte antecedentis, nul-
lam haberi venustatis rationem in probanda vel
improbanda oratione.

DEFENDENS.

Dilecte condiscipule, sic probas secundam antecē-
dentis partem. Vir prudens & doctus, vti iam con-
cessi, res ipsas &c. Nego consecutionem istam esse
firmam: & ratio est, quia tametsi hoc demus, ora-
tionis ornatum apud hominem prudentem & do-
ctum nihil prodesse (quamuis secus se res habeat)
non tamen ob id continuò sequitur, omne oratio-
nis decorandæ studium esse vanum & inutile,
cum sæpissimè ad indoctos & imprudentes, quo-
rum maxima est multitudo, habenda sit oratio, qui
cum rationum vim percipere nequeant, orationis
splendore & dignitate veritatem eius metiuntur.
Consequitur ergo Rhetoricam, ad cuius professio-
nem hæc pertinent, scientiam esse, vt initio diximus,
præclaram, & ad res salutares vtiliter hominibus
proponendas vehementer necessariam.

His paucis rudi quidem & crassa Minerua, sed
tamen conuenienter, vt arbitramur, nostro institu-
to, disputandi exemplis in morali, & naturali mate-
ria propositis, vtitam in hac nostra academia di-
sputandi rationem, exprimere conati sumus: vt illi
quibus academiam hanc adire vel non liber, vel
non licet, ex isto libello quæ sit optima, & in nostra
academia longissimo vsu comprobata disputandi
ratio,

ratio, intelligere queant: & ij qui Dialecticæ discende causa huc se contulerunt, videant disputandi artem & exercitationem non modò valere ad altercandum de dialecticis & leuiusculis quæstionibus, sed etiam ad ordine & ratione de grauissimis quibusque rebus differendum, plurimum habere momenti.

Certè constat ipsum Aristotelem, cum suos discipulos in dialecticis disputationibus exerceret, ex ciuili atq; morali disciplina, illis thesim proposuisse. Quod quidem utilissimum atque laudatissimum sui principis exemplum peripareticos imitari cõueniret, vt intelligeret iuuentus dialecticas præceptiones nõ modò ad ieiunas & spinosas quæstiones subtiliter disputandas; sed etiam ad maximarum rerum veritatem tuendam, falsitatem verò oppugnandam profligandamque, plurimum valere.

Sed de his fatis: quæ, quòd ad promouendam iuniorum utilitatem non tantum in Dialectica, verùm etiam in præclarissimarum quarumque disciplinarum studio, viderentur in primis utilia esse, libenter & candidè communicauimus.

Quibus intellectis & diligenter memoriæ commendatis, exercitationeque & vsu confirmatis, cuius (modò cum mediocri rerum cognitione reliquarum quoque dialecticæ partium accedat perceptio) facillimum fuerit, rem quamuis in disputatione tum defendere, tum oppugnare, quod per quotidianam experientiam manifestius est, quam vt alia egeat probatione.

OMNI-

OMNIUM EORVM, QUÆ HACTENVS
DE DISPUTATIONE RECTE DIALECTICE
VE INSTITVENDA A NOBIS
DICTA SYNT, AD IUVVANDAM
DISCIPULORVM MEMORIAM, BREVISSIMA
COMPREHENSIO (QUÆ LOCO
INDICIS ESSE POTEST) NOTIS
ARITHMETICIS PAGINAM, VBI
LATIVS SINGVLA EXPLICANTVR,
INDICANTIBVS.

I 2 DISPV-

Vfus est falsitatem euertere & veritatem in lucem produceret.
 1. Vitanda esse ambigua, aut distinguenda. 101
 2. Palam falsum non esse defendendum, nec verum temerè oppugnandum. 101
 3. Disputantes scdato debere esse animo, & ab omni perurbatione libero. 102
 4. Principali controuersia relicta, non esse ad parerga digredendum. 102

Leges

species sunt { Legitima, { Necesaria,
 { Vitiosa. { Verisimilis, 103

Instrumentum, est argumentatio, cuius

partes { Antecedens,
 { Consequens,
 { Coniunctio vnius, ex altero consecutionem declarans. 103

DISPUTATIONIS

Oppugnans: cuius tripartitum est munus, { Inuenire argumentum contra themarem 103
 { Probare quæ à respondente negantur,
 { Solutionem ab eo datà repetere primum, ac deinde oppugnare.

Auctores

Thema suum intelligere, ac difficultates illius omnes perspectas habere. 106
 Defendens: { Semper considerare quid contra ipsum obijciatur. { Verum: concedendo. 108
 { Quod obijciatur clarè & perfecte, & repetere, & quod est Antecedens, vel ad id si est Falsum: negando. 108
 deinde maturo adhibito iudicio aptum dare responsum ad { repetere, & quod est Antecedens, vel ad id si est Ambiguum: distinguendo. 108
 { Concedendo. 108
 { Infirma: cum negando. 108
 { Ambigua, cã distinguendo. 108

Exparadoxis Ciceronis, fol. 111.
 Ex tertio ethicorum Aristotelis, &c. 115, & 119. &c.

APPROBATIO.

HVNC Prodidagmatum de Dialecticis vocum affectionibus libellum, iam tertio magna cura & diligentia recognitum, nihil quod sane & catholica doctrine aduersetur, sed plurima, qua politiori & philosophica discipline magnopere conducant, habere, iudico: ob id que cum summa utilitate iuuentuti, in omnibus Catholicorum scholis prælegendum esse censeo. Anno 1565. octauo Calend. Maias.

C VNAERVS PETRI à Brouvvershauen, pastor S. Petri Louanij, & sacrae Theologiae magister.

Vetus numerus paginarum, posterior hocam in qua error deprehensus est, indicat.
Pag. 9. linea 16. lege potuerunt. 10. 8. animaduerterant. 15. dele. (&) 32. conuoliora. 35.
23. non. 28. 26. vniuerso. 31. 11. trisariam. 39. 9. sic. 49. 31. alterutrum extremi. 52. 31. a. ver.
60. 77. 23. postum. 93. 16. ad digerendum.

PRIVILEGIORVM SVMMA.

CONCESSVM est per patentes Reg. Ma. literas, clarissimo viro, sacrae Theologiae doctori, & suae Reg. Ma. in academia Louanensi literarum sacrarum professori D. AVGVSTINO HVNAEO, vt libros suos (*Logices nimirum prodidagmata & Dialecticam*) ante annos duodecim editos, & postea quam diligentissime castigatos, cui velit iurato typographo tradat imprimendos ac distrahendos. Interdictum quoque est alijs omnibus, quicumque demum illi sint, ne eos imprimat, aut alibi impressos, in ditiones Regiae Ma. distrahendos importare tentent, spacio decem annorum proximè sequentium, sub grauibus poenis quas literae expriment, datae Bruxellis die 18. mensis Septembris. Anno 1565. Signatae Melsdach.

Idem alijs quoque patentibus literis, pro totidem annorum spacio cautum est, & concessum in concilio Brabantiae die 8. Octobris eiusdem anni, & signatum

De VVitte.

Præterea vtriusque concilij priuilegio omnibus ludimagistris tam in triuialibus scholis, quam in academijs, conceditur, vt dictos libellos, literarum studiosae iuuentuti prælegant.

Signarunt qui supra, Melsdach & de VVitte.

PRIVILEGII CAESAREI SVMMA.

MAXIMILIANI II. Romanorum imperatoris semp. Augusti,
publico edicto cautum & sancitum est, nequis cuiuscunque status, gra-
dus, ordinis, aut conditionis fuerit, quacunq[ue] sacri Romani imperij,
& ditionis eius fines patent, quacunq[ue] probatorum auctorum
opera, quotquot vel hactenus nodum impressa, vel ab aliis quidem im-
pressa, nouis autem deinceps scholiis, annotationibus, aut commentariis
aucta & illustrata Christophorus Plantinus cuius & typographus
Antuerpiensis primus typis procerit, intra proximum sexennium a
prima cuiusque operis aut voluminis editione vilo pacto eiusdem vel
diuersi characteris forma excudat, aut excusa ab aliis intra eiusde Maxi-
miliani & Imperij fines vendenda importet, seu quouis modo distrah
manifeste vel occulte, sub poena decem Marchatum auri puri, quarum
dimidia fisco Imperiali fraudis vindici, residua vero pars praenominato
Plantino cedat, praeter librorum ad imitationem impressorum amissio-
nem, quos idem Plantinus vbiuq[ue] locorum nactus fuerit per se, vel
suos, adiumento Magistratus loci, vel citra, propria auctoritate sibi ven-
dicare, inque suam potestatem redigere poterit. In cuius rei fidem ipsi
Edicto manu subscripsit, & sigillum apponi iussit Caesarea Maest. Da-
rum in ciuitate Viennae Austriae, die vicesima prima mensis Februarij.
Anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo quinto. Subsig.

Maximilianus

Ad mandatum sacrae

Caes. M. proprium.

Halleri

EXCVDEBAT CHRISTOPHORVS PLAN-
TINVS, ANTVERPIAE, XV. CALEND.
NOVEMB. ANN. M. D. LXV.

115 II
1877

